

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

33. заседание

Понеделникъ, 2 януарий 1939 г.

(Открито на 15 ч. и 35 м.)

Председателствували председателятъ Стойчо Мошановъ и подпредседателятъ Георги Марковъ.
Секретари: Г. Кръстевъ и П. Костовъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Съобщения:		Говорили:	
Поздравление отъ председателя къмъ народнитъ представители по случай Новата година	639	М-ръ Д. Божиловъ	658
Отпуски	639	3. За измѣнение и допълнение на членове 1 и 2 отъ наредбата-законъ за постъпване въ Държавната здравна станция (санаториумъ) за учители край с. Лялджене, Пещерско (Второ четене)	639
Питане	639	Бюджетопроектъ за разходите презъ 1939 б. г. по Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве — администрация и полиция (Докладване и разискване)	651
Предложение	639	Говорили:	
Законопроектъ	639	Ц. Петковъ	651
По дневния редъ:		М. Драндаревски	653
Законопроекти: 1. За бюджета на държавата за 1939 б. г. (Първо четене — продължение разискванията и приемане)	639	Дневенъ редъ за следващото заседание	659
Говорили:			
И. Робевъ	639		
М-ръ Д. Божиловъ	645		
2. За измѣнение на наредбата-законъ за данъка върху приходитъ (Първо и второ четене)	658		

Председателствувашъ Георги Марковъ: (Звъни) Има нужното число народни представители. Отварямъ заседанието.

(Отсъствуватъ народнитъ представители: Александър Симовъ, Василь Мандаровъ, Владимиръ Рашевъ, Георги Чалбуровъ, Димитъръ Кушевъ, Динко Теневъ, Жико Струнджевъ, Иванъ Бояджиевъ, Иванъ Момчиловъ, Илия Славковъ, Илия Радевъ, Костадинъ Крачановъ, Никола Пановъ, Никола Логофетовъ, Стоянъ Омарчевски, Христо Василевъ и Христо Мирски).

Г-да народни представители! Председателството се счита приятно задължено да поздравя народнитъ представители съ Новата година и да имъ пожелае плодотворна дейностъ въ служба на Царъ, народъ и отечество. (Ръкоплѣскания)

Съобщавамъ, че председателството е разрешило отпуски на следнитъ народни представители:

- на г-нъ Владимиръ Рашевъ — 1 день;
- на г-нъ Димитъръ Кушевъ — 1 день;
- на г-нъ Коста Крачановъ — 1 день;
- на г-нъ Христо Каркъмовъ — 1 день;
- на г-нъ Жико Струнджевъ — 3 дни;
- на г-нъ Илия Славковъ — 3 дни;
- на г-нъ Динко Тодоровъ — 3 дни;
- на г-нъ Илия Радевъ — 3 дни;
- на г-нъ Никола Пановъ — 4 дни.

Народниятъ представителъ г-нъ Александъръ Симовъ, който има разрешенъ отпускъ до 20 януарий и е боленъ на легло, за което прилага медицинско свидетелство, моли да му се разрешатъ още 11 дни отпускъ, т. е. до 2 февруарий. Които съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Постъпило е питане отъ народния представителъ г-нъ Панайотъ Станковъ до г-нъ министра на търговията, промишлеността и труда, съ което моли г-нъ министра да му отговори, дали смѣта за стопански оправдана и по-нататъшната забрана на износа на слънчогледовото семе, или, за успокоение на производителитъ и за запазване на

стопанството отъ една чувствителна нова загуба, той ще съдействува за частъ по-скорошното, макаръ и частично, вдигане на тази забрана.

Постъпило е отъ Министерството на финанситъ предложение за отпускане еднократни помощи на: Анна Андонова, Мико Нановъ, Ивanka Николова Петрова и Нийн-форъ Ил. Зеленски.

Това предложение ще се напечататъ, ще се разладе на г-да народнитъ представители и ще се постави на дневенъ редъ.

Постъпило е отъ Министерството на финанситъ законопроектъ за допълнитъ облекчения.

Този законопроектъ ще се отпечататъ, ще се разладе на г-да народнитъ представители и ще се постави на дневенъ редъ.

Минаваме къмъ първа точка отъ дневния редъ —

ПРОДЪЛЖЕНИЕ РАЗИСКВАНИЯТА ПО ПЪРВОТО ЧЕТЕНЕ НА ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА БЮДЖЕТА НА ДЪРЖАВАТА ЗА 1939 г.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Йосифъ Робевъ.

Йосифъ Робевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! На мене се падна радостната участъ да почна новата 1939 г. съ своята речъ отъ парламентарната трибуна по законопроекта за бюджета на държавата за 1939 г. — единъ въпросъ твърде много интересенъ, особено за днешкашно време, за народното представителство, за българската държава и за цѣлия български народъ.

При разглеждането на законопроекта за бюджета на държавата отъ народнитъ представители се изисква твърде много. Но когато тоя законопроектъ е уясненъ съ едно великолепно изложение отъ страна на г-нъ министра на финанситъ, на насъ остава много малко да говоримъ по чисто финансовитъ проблеми. По-скоро намъ се налага дългъ да разгледаме законопроекта за бюджета отъ една по-обществена гледна точка, защото въпроситъ, които се засѣгатъ съ него, сѫ въпроси не само финансови, но и държавни.

Следъ хубавото изложение, което съ такава рѣдка вещина ни направи г-нъ министърътъ на финансите, отъ преждеговорившиятъ оратори се подхвърлиха нѣкои и други критики, които идатъ да засегнатъ не бюджета като бюджетъ, а неговото отражение всрѣдъ общественитъ настроения и всрѣдъ българския народъ.

Тукъ се подчерта особено силно, че бюджетопроектътъ е силно политизиранъ. Държавниятъ бюджетъ не може да не бѣде политизиранъ въ обыкновения и благороденъ смисълъ на думата. Ако критиката бѣше отправена въ смисълъ, че бюджетопроектътъ преследва тѣсно партизански цели, и ако се установи това, сигурно е, че при тоя съставъ на Народното събрание нѣма да се намѣри нито единъ народенъ представителъ, който би вдигналъ рѣка, за да го гласува. Съставътъ на днешкашното Народно събрание е таквъ, че то може да бѣде подозирано въ всичко друго, но не и въ желание да се партизанствува съ нуждитъ на нашата държава. Бюджетопроектътъ не е политизиранъ; той има достатъчно много социални мотиви въ себе си, които се налагатъ по силата на стекли се обстоятелства и нужди на българската държава. Не можемъ да откажемъ социалността въ тоя бюджетъ, ако видимъ увеличенията, които се даватъ по различнитъ ресори.

Единъ отъ предговорившиятъ, разглеждайки бюджетопроекта на държавата, каза, че поради силното му политизиране, поради липсата на социални мотиви въ него, той не може да вдигне рѣка, за да го одобри. Убеждението си е убеждение. Естествено е, че за да направи една такава декларация, той трѣбва да е твърдо увѣренъ, че на днешкашното време може да се направи другъ бюджетъ, който да бѣде съ по-силно застъпени социални мотиви. Но при днешкашното състояние на нашия народъ, при днешкашното състояние на нашата държава, туй, което е направено въ социално отношение съ бюджетопроекта, можемъ ли ние да го откажемъ, можемъ ли да го отхвърлимъ, можемъ ли да минемъ покрай него съ една анатема, само заради туй, защото не се постига въ максимални размѣри онуй, което ние сме искали? Тѣзи хора, които по поводъ на внесенния бюджетопроектъ проявяватъ максимализмъ, съ може-би сѣщитъ, които въ живота казватъ: трѣбва да бѣдемъ по-умѣрени, затуй защото скокове, особено въ тая областъ, не само че съ невъзможни, но не съ и позволени. — Нѣма да вдигна рѣка, да гласувамъ бюджета на държавата за 1939 г. защото нѣма социални мотиви въ него! Но, г-да, ако вие виникнете въ увеличенията, които се правятъ по различнитъ ресори, ще видите, че тия увеличения се правятъ изключително за засилване социалнитъ мотиви въ бюджета на държавата.

Има увеличения въ различнитъ ресори — къде повече, къде по-малко. Въ бюджетопроекта на Българската православна църква се предвиждатъ 84 души нови свещеници. Искани сѣ повече отъ 300 души, обаче държавата не може да даде повече. Това е максимумътъ, който тя може да даде — 84 свещеници. Това не е ли социаленъ мотивъ въ бюджета? Може да не е за атеиста, но за онзи, който е религиозенъ, за онзи, който се придържа въ религията на дѣдитъ, това е единъ социаленъ мотивъ, който не може да бѣде отминатъ току тѣй.

Въ бюджетопроекта на Главната дирекция на народното здраве, тѣй както ни е раздаденъ, сѣ предвидени 78 лѣкарски участъци; въ бюджетарната комисия се увеличила на 178. Броятъ на акушеркитъ се увеличи съ 35. Това не е ли социаленъ мотивъ въ бюджета на българската държава? Ще вдигнемъ ли рѣка срещу това увеличение? Ще отхвърлимъ ли увеличението броя на лѣкаритъ — а въ сѣщото време ще плачемъ за народното здраве въ градове и села?

Въ бюджетопроекта на Министерството на народното просвѣщение се предвиждатъ нови 24 служители.

Въ бюджетопроекта на Министерството на правосъдието се предвиждатъ още 141 служители, защото се откриватъ нови сѣдилища — областни и околийски. Ще вдигнемъ ли рѣка срещу тѣхъ и въ сѣщото време ще говоримъ за евтино и близко до народа правосъдие?

Въ бюджетопроекта на Министерството на войната се предвиждатъ още 376 служители. Ами че ние тукъ съ такава рѣдко единодушие гласувахме милиарди за това министерство, за негови извънредни нужди, за нуждитъ на националната отбрана! Тамъ не се посжмхихте. Но трѣбва да се приведе въ изправностъ тая отбрана, трѣбва да се осигурятъ служителъ за нея. Ще вдигнете ли рѣка противъ това увеличение, затуй защото ви се вижда много, или защото не виждате социаленъ мотивъ въ него?

Въ бюджетопроекта на Дирекцията на въздухоплаването сѣщо се предвиждатъ увеличения. И тамъ ли не виж-

дате социаленъ мотивъ? Мислите ли, че това увеличение отива напусто — само за да нѣма какви въ Министерския съветъ, кѣдето сѣ си разпредѣлили ония увеличения, които сѣ възможни за днешкашния день?

Въ бюджетопроекта на Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти се предвижда увеличение на служителитъ съ 762 души. И тамъ ли нѣма социаленъ мотивъ? Ще вдигнемъ ли рѣка и противъ тоя бюджетопроектъ и въ сѣщото време ще разправяме, че Министерството на земедѣлието въ миналото било заобикаляно? И тамъ ли ще искаме да подчертаемъ, че увеличението не е необходимо, защото се претоварва бюджетътъ съ чиновници? Тукъ се каза, че целта на внесенния бюджетопроектъ е да се увеличи числото на чиновницитъ, за да се настанятъ партизанитъ, за да се настанятъ приобщенитъ, за да се настанятъ роднинитъ и приятелитъ!

Има увеличение и на служителитъ въ Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ съ 772 души. И тамъ ли не се вижда социалниятъ мотивъ? И тамъ ли ще трѣбва да разчепкваме до най-голѣмитъ подробности, за да се почувствува, че българската държава, ако иска да бѣде културна, ако иска да бѣде правова, трѣбва да има уредени съобщения, за да може да се услужва на българското гражданство?

Мене ми се струва, че никой тукъ не би се обявилъ противъ тоя бюджетопроектъ, съ който се преследва една ясна и опредѣлена целъ: да се рационализира българскиятъ трудъ и да се дадатъ всички възможности за развитие до максимумъ народнитъ творчески сили.

Но независимо отъ тия увеличения на персонала, които се празятъ съ бюджетопроекта, ние виждаме, че има и други увеличения, продиктувани отъ социални мотиви. Увеличаватъ се заплатитъ на чиновницитъ — не на всички, а на онѣзи, за които е възможно и колкото е възможно. Ние виждаме, че се стабилизира положението на една категория, на най-низшитъ служители въ държавата — раздавачитъ при пощенскитъ станции. Всичкитъ тѣзи работи не сѣ реакционни, тѣ сѣ само творчески, необходими, за да може да се урегулира вървежътъ на държавнитъ работи.

Независимо отъ това, г-да народни представители, въ този бюджетопроектъ се урежда и въпросътъ за пенсиритъ на инвалидитъ.

Г-да народни представители! Народното учителство, което носи най-тежкия кръстъ въ държавата, народното учителство, което възпитава въ духъ на родолюбие, въ духъ на саможертва младитъ поколения на българския народъ, които утре ще поематъ върху своитъ плещи тежестта на българската държава — това учителство бѣше изоставено, забравено. Днесъ, въ кръга на възможното, се дава нѣщо на това учителство. Наистина, това, което се дава, е много малко, ние всички го чувствуваме, но по-добре малко, отколкото нищо. Даваме го съ едно подчертано внимание къмъ труда и къмъ дейността на народния учител. Той заслужава по-друга участь. Повечето отъ васъ тукъ сѣ преминали презъ учителското поприще. Тамъ е била първата школовка за обществена дейностъ, тамъ е било и първото съблѣскване съ суровитъ нужди на дѣлничния животъ. Тамъ ние сме калили нашитъ характери, тамъ сме се оформили и като пълноправни граждани. Знаея, какво е учителитъ и неговиятъ трудъ. Както казахъ, той бѣше изоставенъ, на него се гледаше зле. Трѣбваше да дойде Балканската война, да се понесатъ победоноснитъ български полкове срещу една вѣковна империя, за да се почувствува резултатътъ отъ работата на българския народенъ учител. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Той имаше великолепенъ, пламененъ и фанатиченъ духъ и грамадна вѣра въ бъдещето на нашия народъ. И когато ще гласуваме тѣзи малки суми, които се даватъ на българския учител, ние ще ги гласуваме съ пълното съзнание, че извършваме единъ свещенъ актъ по отношение на първитъ жреци въ националния храмъ, които поддържатъ вѣрата на българския народъ. И азъ се радвамъ, че за пръвъ пътъ въ туй Народно събрание излиза единъ финансовъ министъръ, до вчера банковъ директоръ, който отвори предъ насъ своитъ гърди и, вмѣсто да видимъ вътре въ тѣхъ парче отъ злато, ние видѣхме едно широко, туптащо и пламтащо сърдце отъ обичъ и готовностъ за изпълнение на дълга къмъ българския народъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Ние сме свикнали да виждаме въ експозетата на финанситъ министри едно сухо изложение на цифри и на възможности. Ние знаемъ, че задачата на финансовия министъръ е само да държи калема, да зачерква, да намалява и да унищожава. За пръвъ пътъ ние виждаме една благородна душа, която чувствува заедно съ насъ и съ цѣлия български народъ нуждитъ на тоя народъ, нуждитъ

на тая държава, и взема молива не за да зачерква, а за да вписва, да прави изчисления и да намира откъде колкото може, за да увеличи кредититъ тамъ, където е най-необходимо.

Членове на бюджетарната комисия и ония г-да народни представители, които присъствуватъ на нейните заседания, ще сѫ останали сигурно съ туй впечатление, съ което останахъ и азъ, когато преглеждахме бюджетопроекта на Дирекцията на народното здраве. Съ каква любовъ се посрещна предложението да се увеличатъ участъковитѣ лѣкари! Защото всѣки единъ чувствава, че ако не гарантираме, ако не запазимъ народното здраве, ние можемъ да пожнемъ твърде лоши, твърде неблагоприятни резултати въ едно близко бъдеще. Както знаемъ, нашиятъ народъ въ туй отношение не е кой знае въ какво добро състояние. Издадената отъ Дирекцията на народното здраве брошурка, която бѣ раздадена на всички г-да народни представители, е единъ красноречивъ документъ въ туй отношение. Ние трѣбва да положимъ неимоверно голѣми грижи трѣбва да съсредоточимъ своята мисль въ едно направление — да запазимъ жизненитѣ сили на народа, защото ако тоя народъ не е здравъ, не бюджети като сегашния, ами и четири пѣти намалени, ще почнатъ да не се покриватъ.

Народното здраве е най-голѣмиятъ капиталъ на една държава. Ние виждаме колко бързо намалява прирастъ на българския народъ, колко голѣма е смъртността на малкиятъ дечица до една година и до четири години, и колко, отъ друга страна, туберкулозата и останалитѣ разни болести косятъ българския народъ. Ние нищо или много малко сме направили въ това отношение. Ние сме оставили да работи въ тази областъ само една Дирекция на народното здраве, която, безспорно, полага голѣми грижи за запазването на народното здраве, особено въ последнитѣ години, но виждаме, какъ мѣчно се премахватъ неприятелитѣ на народното здраве. Малариата се шири. Колкото бѣше постигнато по-рано, докато съществуваше мрежата за борба противъ малариата до преди нѣколко години, всичко това се загуби. Днесъ Бургасъ е маларииченъ градъ, днесъ и Петричъ е маларииченъ градъ, днесъ, малария има и въ единъ балкански градъ, какъвто е моя роденъ градъ, Котелъ. Унищожава се маса народъ. Какво сме направили? Твърде малко. А трѣбва да се направи твърде много. Ето защо инициативата на министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, съ пълното съгласие на министра на финанситѣ, всичко, колкото може да се икономиса отукъ-оттамъ, да се събере, за да се подпомогне дѣлото за запазване на народното здраве, е напълно умѣстна.

Ние знаемъ, че намаляването на раждаемостта не е специфично българско явление. Има го въ цѣль свѣтъ. Смѣтаме се доскоро, че сѫ повдигане на културното ниво намалявала раждаемостта. Оказа се, че на много мѣста въ по-беднитѣ краища раждаемостта е много по-намалѣла, отколкото въ по-богатитѣ краища. На други мѣста пъкъ, раждаемостта въ по-богатитѣ краища е по-малка, отколкото въ краища, където хората сѫ по-бедни. Нѣкога въ Гърция раждаемостта започна да намалява въ срѣдата на богатитѣ, защото тѣ искаха да осигурятъ на своето потомство по-голѣми имоти и да ги отхранватъ въ по-голѣмо охолство, но следъ туй се заразила отъ това и беднитѣ слоеве. Въ Римъ стана обратното — най-напредъ се намали раждаемостта всрѣдъ беднитѣ слоеве, а следъ туй и всрѣдъ богатитѣ. И въ Гърция, и въ Римъ, се започна борба срещу намаляване на раждаемостта, тъй както днесъ и ние сме повели такава.

Защо намалява раждаемостта? Ученитѣ, които се занимаватъ съ тази проблема, не сѫ на едно мнение. Едни считатъ, че започва израждането на свѣта, други считатъ, че това е периодично явление, че въ всѣки народъ дохажда моментъ на намаляване раждаемостта, а следъ това — на увеличаване.

Какво да се направи, за да се увеличи прирастъ на населението? Това, което виждаме да се прави другаде, иде да ни покаже, че държавата може да направи въ това отношение доста много. Борбата, която се води въ Германия срещу намаляване на раждаемостта, съещу намаляване прираста на населението, дава много добри резултати. Германия отъ 1934 г. има годишенъ прирастъ близо 465.000 души само отъ намаляване смъртността между децата. Цѣла армия излиза всѣка година. Единственитѣ държави, въ които има фактически намаляване на прираста, сѫ: Франция — отъ миналата година съ 1/2% и доскорошна Австрия. Но вие виждате, че въ Германия борбата, която поведоха, дава резултати. Въ Италия борбата срещу намаляване прираста на населението започна плахо, въ кръга на едновременитѣ едикти на императоръ Августъ. Днесъ тя се разширява. И новиятъ патриций, който

се ражда тамъ, не е този, който има голѣмо богатство, а — който има най-много деца. И нека да не се смѣтне, че е само отъ демагогия възгласътъ на Мусолини при единъ приемъ: „Да влѣзе най-напредъ майката, която има най-много деца“, защото е дошелъ моментътъ и у насъ да се замислимъ върху този въпросъ.

Има твърде много напластени социални несправедливости въ организацията на нашата държава, предимно въ подбора на нейнитѣ служители. Азъ имамъ единъ много скорошенъ, прѣсенъ примѣръ — отъ преди 5—6 дни. Баща отъ Пазарджишко село — не си спомнямъ тоу кое — съ 9 деца, на 54 години, служилъ около 22—23 години въ Българската земеделска банка, „съкратили“ го и не може днесъ да намѣри служба! Съ 9 деца останатъ навънъ! Има маса други семейства съ по 5-6-7 и 8 деца, отъ които нѣма нито единъ членъ отъ семейството на държавна служба, а има семейства отъ 3-4 члена, въ които всички, включително бащата и майката, сѫ на държавна служба.

Недѣлко Атанасовъ: Това е вѣрно.

Драганъ Кисовъ: Лица съ пълни пенсии сѫ на служби!

Йосифъ Робевъ: Зная такива поразителни примѣри, които ме е срамъ да разправямъ. Положението, което заемамъ вънъ отъ Народното събрание, е такова, че съмъ въ постоянненъ допиръ съ широкитѣ народни маси. Всѣки денъ идатъ стотици писма, съ които се оплакватъ хората отъ това и отъ онова. Необходимо е, при подбора на държавнитѣ служители, да бждатъ предпочитани тѣзи, които поддържатъ семейства. (Ржкоплѣскания отъ всички страни) Азъ не отричамъ, че трѣбва да се търси способното; но способното не е само тамъ, гдето е едно. Възрастнитѣ тукъ имате по 3—4 братя и по 3—4 сестри. а по-младитѣ може да имате по единъ-двама. Нашиятъ майки и бащи сѫ отгледвали по 9—10—11 деца и слава Богу, българската държава не е пропаднала досега, защото въ миналото сѫ били настанявани повече децата отъ тия семейства. Повдигайки този въпросъ, смѣтамъ че е необходимо — това желание не е само лично мое — да се тури прѣстътъ въ раната, като при подреждането на чиновничеството се дава предпочитание на тѣзи, които иматъ многочислени семейства.

Г-да народни представители! За да се опази народното здраве, необходими сѫ не само лѣкари, но и лѣкарства. Нѣма защо да споримъ по голѣмия въпросъ за предпазната медицина. Тоя въпросъ вълнува всички. Необходимо е да се направи всичко възможно, за да се отбѣгватъ болеститѣ. Но болеститѣ ги има и съ тѣхъ трѣбва да се справимъ. Лѣкарътъ лѣкува, но е необходимо и лѣкарство. У насъ известна частъ отъ лѣкарствата се внасятъ отъ вънъ, а известна частъ се произвеждатъ въ страната отъ тѣ наречената Аптекарска производителна кооперация. Строителитѣ на българската държава имаха едно прозрение въ началото на устройството на службитѣ у насъ. Тѣ на време етатизираха голѣмитѣ предприятия, които сѫ необходими за правилния вървежъ на българската държава: желѣзници, пощи, телеграфи и пр. Мене ми се струва, че е време българската държава да се намѣси и да етатизира производството на лѣкарствата. То не може да бжде оставено на частната инициатива. Частната инициатива, на която отдаваме необходимата данъ и почитъ въ други области, гони голѣмата печалба — което не е отъ интересъ на българския народъ и на българската държава, защото по-голѣма печалба значи по-скѣпи лѣкарства, т. е. недостатъци за голѣмата частъ отъ българския народъ. Въ бюджетопроекта има достатъчно много указания, че българскиятъ народъ въ своята грамадна частъ е доста много осиромашелъ. Не можейки да отбѣгне лѣкуването, той прибѣгва до бабешкия лѣкъ защото, лѣкарътъ е скѣпъ и не, но лѣкарството е твърде много скѣпо за него.

Защо лѣкарствата сѫ скѣпи у насъ? Днесъ, вчера, онзи денъ, мислейки върху тази проблема, азъ разбрахъ, защо е борбата между аптекитѣ и дрогериятѣ. Ето ви една малка статистика: вазелинътъ се купува отъ дрогериятѣ и отъ аптектѣ на едро по 42 л., дрогерията го продава на дребно 60 л., а аптеката — 180 л.; парафиновото масло се купува 52 л., дрогерията го продава 80 л., аптеката — 168 л.; чистиятъ спиртъ се купува по 50 л., дрогерията продава 80 л., а аптеката — 163 л.; йодътъ се купува 180 л., дрогерията го продава — 250 л., аптеката — 350 л.

Д. Търкалановъ: Като въ аптека!

Йосифъ Робевъ: Лавамъ ви само тия нѣколко цифри, за да аргументирамъ мисълта си, че е необходимо държавата да се намѣси и да етатизира производството на лѣкарствата. Специалиститѣ у насъ се продаватъ и на

редно скъпо. Много от тях се произвеждат вече в страната, но въпреки това, макар производственият разнос да е много малък, се продават много скъпо. Защо? Една много малка информация. Ще ме простите, че няма да споменавам имена.

Концесия за аптека в София се продава за 3.200.000 л.; втора, пак в София — за 2.800.000 л.; трета — за 3.000.000 л.; четвърта — за 1.400.000 л.; само правото продават, без да дават никакъв инвентар или друго нещо. Концесията на пета аптека се продава за 1.200.000 л.; на шеста — за 2 милиона лева и т. н. В Бургас концесия за аптека се продава за 1.200.000 л.; в Пловдив — за 1.800.000 л.; в Варна — за 1.400.000 л.; в Горна Ореховица — за 1.600.000 л. и т. н.

Григоръ Василевъ: Всичко това е за сметка на здравето на народа.

Йосифъ Робевъ: Не само това. Азъ имам доста интересни цифри, които могат да предизвикат и в най-спокойния човек буря от негодувание. Ето защо по тая въпрос азъ приключвам с една молба към г-нъ министра на вътрешните работи: колкото по-скоро се намеси държавата в това отношение, толкова по-добре за българския народ и за негово здраве. (Ръкопляскания от всички страни) Борбата между аптеките и дрогерите не бива да се разрешава в полза на първите. (Ръкопляскания от всички страни)

Минчо Драндаревски: Да се направят общински и държавни.

Йосифъ Робевъ: Приведеният от мен данни говорят много ясно, за да няма нужда да бъдат коментирани нито от Васъ, нито от менъ.

Нъкой отъ дъво: Не само приказки, но дъла тръбватъ.

Йосифъ Робевъ: Е, пък вие извършете дълата, ние ще приказваме. В този моментъ азъ само приказвамъ, и затуй дъла не мога да върша. Вие, понеже сте айлак, вършете дъла!

Димитъръ Търкалановъ: То не засяга Васъ, г-нъ Робевъ!

Нъкой отъ дъво: Вие управлявате.

Йосифъ Робевъ: Въпросътъ за народното здраве тръбва да бъде уреденъ, затуй защото е необходимо да се запазятъ силите на българския народ и да се осигури здравата негова сила за утрешния денъ — българската младеж.

Българската извъншколска младеж е изоставена. Това са надъ 540.000 души. Много се е приказвало за тях, твърде много се е мислило, но нищо не се е направило. Младежта е изоставена да се люшка между различни организации. Младежта по-рано беше плячка на всъка политическа партия. Откакъ едно време социалдемократите създадоха свои младежки групи, примърътъ стана заразителен и за останалите политически течения у насъ, и девствената душа на младежта стана плячка в ръцете на старите партии. Всъка партия се надпреварваше да спечели повече младежи. Тя не бѣха нужни само за да носятъ бакърчето съ тукталъ, за да лепятъ възвания и апели — тѣ бѣха необходими и като клубори въ различните събрания; тяхниятъ благороденъ идеализъмъ бѣше изполазванъ. А той заслужаваше по-добра участъ. Тая младеж е изоставена, тая младеж хвърлена въ една идейна пустота, взаимно изтрѣбваща се, преследваща се, трѣбва да бъде обектъ на внимание отъ страна на държавата.

Никѣде никоя държава не може да си позволи лука да изостави своята най-здрава частъ — младежта — в ръцете на нѣкого, който и да е той, безъ да бъде държавата гарантирана, че тая младеж се поставя въ изпитани рѣже, които ще извадятъ отъ нея духъ на родолюбие и една фанатична вѣра въ готовностъ за саможертва предъ олтара на отечеството. Младежта е носителка на благороденъ идеализъмъ. Нашиятъ вѣкъ откри пътя на младежта. Въ днешната преходна епоха, когато се мѣнява ритмътъ и стилътъ на живота, когато отъ човѣка се изисква най-голямъ напрежение, когато трѣбва да бъдатъ преодоляни моралните, политически, социални и стопански трудности, които ни завещаватъ миналиятъ вѣкъ, значението на младите сили изисква на пръвъ планъ. Причината на това не лежи само въ факта, че младостта е издръжлива, защото не се каже само за здрави мускули. Младежта иде като авангардъ на едно ново време, което изисква героичностъ. Единъ ученъ бѣше казалъ: „Героичната възраст — това

е младежката възраст“. Всѣкому е известно, че въ новия свѣтъ, дето цари идеализъмъ съ високо напрежение, когато се водятъ героични борби, младежта е винаги въ авангардъ. Всички героични страници отъ историята на последните години са залѣти съ кръвта на безименни младежи, които нищо не искаха лично за себе си и които всецѣло се отдадоха на нацията. Но престъпление би било да се гледа на това геройство като на длъжностъ и спокѣйно да се облегнемъ на него.

Да се даде път на младежта не значи да се стоварятъ всички тежести върху нейните плещи. Ако поривътъ на младежта я хвърля обезоръжена и неподготвена въ жизнената борба, дългъ е на по-старите поколения да я подготвятъ и въоръжатъ. Революционерите бързо остаряватъ. Пренапрежението бързо изтощава жизнените сили, и народъ, който допуша да се изхаява неговата младеж, самъ се оскужда на израждане. Не бива да изхаяваме младежта, а трѣбва да се стремимъ да укрепимъ нейните сили — това, което я прави ценна. Това, което се дава на младите отъ Бога като мимолетенъ даръ, трѣбва да бъде укрепено чрезъ възпитанието. Закалявайки младите поколения, нацията си подготвя вѣчна младостъ. Лозунгътъ на миналия вѣкъ и доскоро бѣше: всеобщо образование. Лозунгътъ на нашия вѣкъ е: всеобщо възпитание. На малко знания е нуженъ характеръ; на малко умѣния е нуженъ устремъ; възпитание чрезъ училището, възпитание чрезъ организационенъ досегъ, възпитание чрезъ спорта — това са задачите на съвременната държава.

Целта на възпитанието е създаване на хармонична личностъ — здравъ духъ въ здраво тѣло. Но нашиятъ вѣкъ изисква не само съблюдаване на този всеобщъ и вѣченъ принципъ, нашиятъ вѣкъ има свой собственъ духъ и той налага възпитание въ духа на времето. Въ какво се изразява духътъ на нашето време? Въ издигането на силни личности — отговорятъ едни; въ значението на масите — ще кажатъ други. Ние ще отговоримъ: въ съчетанието на едното и другото. Новиятъ свѣтъ е свѣтъ на синтеза, гдето е преодолянъ индивидуализмътъ и колективизмътъ. Личността трѣбва да бъде социална, масата трѣбва да бъде организирана и възпитана. Личността е немислима извънъ колективния организъмъ. Колективниятъ организъмъ е немислимъ безъ ръководеща личностъ. Личността възпитава колектива, и колективътъ възпитава личността. Дисциплина и другарство, хармония между ръководещи и ръководени, общъ трудъ и общъ идеалъ, при различни отговорности, повече къ върховете, по-малко на низините — ето стилътъ на днешния вѣкъ.

Тѣзи, които виждатъ въ тоя вѣкъ само маршировката и свѣтлите рубашки на младежта, тѣ нищо не забелязватъ. Младежта се отбелязва въ днешния вѣкъ съ посенето на здрави националистични схващания. Тя е първата, която днесъ изнася на своите плещи идеалите на всѣки народъ. И у насъ тя не прави изключение. И ако въ дни на народна покруса тая младеж излиза у насъ наредена подъ националния триколовъ, и подъ свѣтлия идеалъ на Св. св. Кирилъ и Методий издига правото за животъ на българския народъ, тя изпълнява само единъ дългъ и нищо повече. (Ръкопляскания отъ дъво) И тая младеж именно днесъ трѣбва да намѣри вниманието на българската държава.

Ето защо отъ 7—8 години насамъ запасното войнство, организирано въ различни съюзи, е повдигало редовно въ своите конгреси, съ специални реферати, съ специални резолюции, въпроса за младежта. Тя трѣбва да бъде организирана. Напредъва се опитъ отъ много страни, хвърли се идея Министерството на просвѣтата да я организира, хвърли се идея друго министерство да я организира. Младежта трѣбва да бъде организирана само отъ едно мѣсто, отъ единъ центъръ, около който ще се школува да служи на българския народъ, на неговитъ идеалъ, на неговата държава. Както възрастните отъ 21 година отиватъ въ българската казарма, за да формиратъ една душа, единъ характеръ и една свещена готовностъ за саможертва, така и тая младеж трѣбва да получи своята предказармена подготовка не само въ полза на военната служба, но и въ полза на националните идеали. Тая младеж трѣбва да носи между тоя народъ, наредъ съ своя идеализъмъ, и своята готовностъ за служба на родината.

По тия съображения, азъ съмъ за дирекцията, която ще се създаде за българската младеж. Азъ тѣй схващамъ нейните задачи. И ако нѣкой би си позволилъ да изкористи идеализма на българската младеж и нейната готовностъ да служи организирано на българската държава, той би извършилъ най-голямъ престъпление. Ние нѣмаме единъ планъ, ние нѣмаме една схема даже за бъдещата организация на тази младеж, но нека да върваме, че никой нѣма да пожелае да оскарда една хубава иници-

тива, която има всичките условия да даде най-добри, прекрасни резултати.

Естествено е, че една държава, която чувства своите задачи, която схваща своите нужди, ще трябва да се замисли за своето преустройство. Дирекцията на пропагандата хвърли въ смущение доста хора и може би основателно, ако се изхожда от предпоставката, която някои средни считат, че съществува — че е необходимо държавата чрез държавни средства да организира българския народ в държавна партия. Но, слава Богу, никой до този момент не е говорил за държавна партия!

Димитър Търкаланов: Мнозина говориха, но не можаха да я осъществят.

Иосиф Робев: И бидете уверени, г-да, че може там (Сочи министерската маса) да няма изолуван политик, които да разбират, какво значи една организирана обществено в тоя мащаб, както я разбират някои, под формата на държавна партия, но все пак там има хора, които чувствуват, че никога самата държава няма да има полза от една държавна партия, която да крени едно управление. Всички изпитаме — правиме много опити — всички почувствуваме, че едно държавно организиране на възрастните поколения не може да даде добри резултати. Замирише ли на казионно — всички бѣга. Има Съюз на запасните офицери, има Съюз на запасните подофицери — и двата съюза съществуват от 23 години насам — въ които сѣ организирани 40—50% отъ запасните офицери и подофицери. Тѣ работятъ, борятъ се, поятъ девствената душа на българския народъ и сѣятъ семето на родолюбие, увеличаватъ се; по-бѣго ги преследватъ; и дори единъ денъ на българската държава дойде на умъ, че тѣ могатъ да бѣждатъ опасни за управлението на страната! Презъ 1922 г. започна да се организира казионенъ народенъ съюзъ. Начело на него застана Георги Дамяновъ, застана и нѣкой си Тодоровъ. Започнаха да работятъ: „Нѣма да плащашъ, а ще получавашъ отъ държавата“. Е, не би! Тамъ отидоха нѣ-декласирани елементи и не знай въ какъта страна дали се събраха 1500—2000 души. Казионно ли е, не върви!

Георги Лазаровъ: (Казва нѣщо)

Иосиф Робев: Въпросътъ е за политическа организация, г-нъ Лазаровъ; азъ не говоря за професионална организация.

Ето защо, създаването на Дирекция за пропагандата не бива да хвърля никого въ смутъ, защото, най-после, за управлението на страната, за поддръжането на нейните институти, не е Министерскиятъ съветъ, който има незначителната дума. Народното събрание има въ всѣки моментъ, възможността да наложи парламентарни санкции. Теорията за неотговорността си отиде съ свикването на Народното събрание.

Минчо Драндаревски: (Казва нѣщо)

Иосиф Робев: Г-нъ Драндаревски! Винаги управлението се е опитвало да създаде настроение съ държавни пари, но никога не е успѣвало. Ей го, г-нъ Недѣлко Атанасовъ е тукъ; ей го, г-нъ Гичевъ е тукъ. Тѣ сѣ хора, които сѣ управлявали и знаятъ тая работа. Пари сѣ харчили, пари сѣ вземали, организираха се и гвардии, но нищо не помагаше!

Минчо Драндаревски: И Сговорътъ сѣщо.

Иосиф Робев: И Сговорътъ, и Сговорътъ! Азъ желая, г-нъ Драндаревски, днесъ на 2 януарий, първия работенъ денъ на новата година да бѣда ясенъ и откровенъ, както съмъ билъ и въ последния денъ на миналата година. Мене не ме свързватъ никакви охоло на партийностъ. Мене ми диктува само чистиятъ разумъ и мѣдростъта, доколкото я притежавамъ. Никой не е сайбия на моята съвестъ! И когато ви говоря, говоря ви въз основа на единъ дългогодишенъ опитъ и въз основа на разбиранията, които имамъ. И азъ заявявамъ, че въ оня моментъ, когато бихме се опитали да правимъ държавна политическа организация, въ сѣщия моментъ ние ще гласнемъ страната 20 години назадъ. Това не бива да става въ никой случай! Когато се говори по този въпросъ, подхвърля се: Парламентътъ у насъ изразява ли народните настроения днесъ? Парламентътъ у насъ не е ли раздѣленъ на две: едната му половина не върви ли подиръ управлението, а другата му половина — съ маситъ на българския народъ? Дубой се води между властта и българския народъ. И резултата отъ този дубой и песимисти и оптимисти даватъ предварително: на-

родътъ ще спечели! Че кой е казалъ, че пародътъ нѣма да спечели, когато се вдигне на борба, за да пази своите права или да спечели нови? Кога въ историята народитѣ сѣ били потъпквани толкова време, че да загубятъ своитѣ физиономии? Не! Управлението сѣ били, които всѣкога сѣ падали въ такива борби.

Но у насъ, въ България, къде е борбата между управление и народъ? Ако е вѣрно — а азъ съмѣтамъ, че за днесъ е вѣрно — че съставътъ на народното представителство е пълно изражение на народните настроения, азъ не виждамъ никѣде да сѣ раздѣли тукъ въ една борба изразителитѣ на народните настроения, да се счепкатъ за коситѣ и да очакваме кои ще победятъ — тия ли, които сѣ на страната на народа, или тия, които сѣ на страната на правителството.

Азъ претендирамъ, за мене сѣ, да бѣда на страната на народа, държейки не за управлението на личности, а за управлението на страната. И азъ съмѣтамъ, че не съмъ само азъ такъвъ — всички тукъ сѣ такива. Така може да се обясни, защо въ всички моменти, когато се засѣга народното стопанство, цѣлостъта на държавата, нейната отбрана, ние всички и отъ тукъ, и отъ тамъ (Сочи въ тѣло и въ дѣсно) сѣ „ура!“ взривимъ въ кракъ. То е, защото всѣки единъ чувствуватъ, че нарязва едно желание на българския народъ: да му гарантира свободата да съществува и свободата да се чувствуватъ като народъ.

„Похитиха се народните правдини, окованъ е българскиятъ народъ въ вериги“ — сѣ заявява и отъ отговорни, и отъ неотговорни мѣста, отговорни въ народното представителство, неотговорни — вѣнъ. И защо е необходимо да се разпалватъ страсти? Презъ празникитѣ, напоследъкъ, по единъ, по два, по три пъти всѣки единъ отъ насъ имаше възможностъ да се срещне съ много хора отъ българския народъ. Азъ имамъ щастие вчера, на Нова година, да се срещна съ единъ отъ Казанлъшка околия, който, вмѣсто своя братовчедъ, погрѣшно е получавалъ едни писма, изпращани отъ тукъ, отъ София. Носи ми ги, четѣ ги и се смѣе. Отъ по-късно си крило на Земедѣлския съюзъ, отъ една къща срещу площадъ „Михаилъ Тажевъ“ се изпращали тия писма. Напѣрилъ омаи, който ги е изпращалъ, а му казалъ: „Ето ти писмата, моитѣ братовчедъ ги връща. Той другояче се казва, но писмата идатъ до менъ, понеже прѣкорътъ ми е единъ и сѣщъ. Тия писма нѣма да ти ги дамъ, ще ги скъсамъ, но престени да ги пращашъ, защото правишъ някоя на човѣка“. И той се отвърщава отъ тая работа, защото днесъ въ българското село се живѣе въ миръ, ние нѣмаме вече старитѣ вражди. Защо искате да ги подпалвате отново? Днесъ селото е единно. Само единъ, двама, трима, петима души — единици сѣ, които сѣ заграбили мера и чакатъ да оформятъ заграбеното, или сѣ откраднали или злоупотребили нѣщо, та търсятъ амнистия отъ партиенъ кабинетъ. Останалото живѣе въ миръ. Защо е необходимо да хвърляме пакъ ябълката на раздора?

Тогавъ за каква борба между народъ и правителство се говори? Кѣи правдини сѣ покитени на българския народъ? Азъ чувствувамъ ограниченията, които сѣ направени и не съмъ азъ, който ще ги премѣлча. Но ако ние днесъ изживяваме единъ деликатенъ моментъ отъ нашата история, не чувствувате ли, че е необходимо едно самоограничение на омаи, които работятъ, които творятъ средъ този български народъ?

Всички се изказваха за свободата на печата. Кѣи одобрява цензурата въ този видъ, въ който тя сега съществува?

Димитър Търкалановъ: Но само си приказваме.

Иосиф Робев: Азъ я отричамъ, защото ти е една некултурна цензура, защото е една цензура, която прави само лакасти, която създава само озлобление срещу тия, които стоятъ тамъ. (Сочи министритѣ)

Димитър Гичевъ: Ще гласувате ли противъ кредита за цензурата?

Иосиф Робевъ: Въ тая цензура нѣма разумъ, въ тая цензура нѣма мисль. Азъ знамъ какво се цензурира и какъ се цензурира. Пикантни случаи има много, защото нѣма чувство на отговорност, защото нѣма чувство, което да ги ръководи мѣдро да разрешаватъ нѣкои въпроси. Когато по-миналата година въ Франция се самоуби министърътъ на вътрешнитѣ работи, нали най-демократичнитѣ сили въ французкия парламентъ поискаха ограничаване на печата? Даването право на опровержения не е ли ограничаване свободата на печата? „Защо не не оставимъ да пина свобода? Азъ съмѣтамъ, че така трябва да пина и тѣй ще пина, а ти ще отидешъ въ смѣла да си търсишъ правото.

Иди ме съди и ме осъди!“ Не. Най-демократичните сили във Франция поискаха да се обуздае печатът във някои негови скандални прояви.

Но у нас се касае за по-друго нещо. У нас, слава Богу, печатът се носи от културни работници, които, за тяхна чест, нито един път не е доказано, че служат на външни сили или че са подкупени с пари. Нито един път! Нашите работници във печата работят честно и почитно. Те могат да бъдат впрегнати изцяло във дѣлото на българската държава, но трябва да се постигне единъ пълен контакт между работниците във печата и управлението на страната. Не може цензурата да бъде посредникъ. Някога Каравеловъ казваше: „Цензурата е такова нѣщо, че нищо добро за нея не може да се каже“.

Ето защо азъ отново повдигамъ същия въпросъ, който повдигнахъ и по-рано: дайте ни по-скоро законопроектъ за печата! Никакви причини вече нѣма, отъ 22 юлий, 3 ч. сл. обѣдъ, до днесъ, за да не ни се внесе законопроектъ за печата. Необходимо е да се знае кой какво ще пише, кой съ какво ще отговаря за писаното. Не може — ще го повтори азъ, както и другитъ, до втрѣсване — не може цензурата въ този видъ да стои, и началникътъ на тази цензура да бъде приравненъ по рангъ съ директора на печата. Какъ могатъ да се търпятъ тия работи!

Димитър Търкалановъ: Добре поне, че не получава заплатата на председателя на Касационния съдъ.

Иосифъ Робевъ: Азъ се радвамъ, че отъ авторитетно мѣсто, отъ министра на финансите, се дадохъ три категорични декларации. Първата беше, че той ще направи всичко възможно — а ние видѣхме, че когато този човѣкъ каже за нѣщо, че е възможно, върши го въ много късъ срокъ — за ликвидиране на болезнения въпросъ за задълженията. Втората беше по фискалната амнистия, при аргументирането на която министърътъ на финансите внесе много отъ топлотата на своята душа. Той изтъкна — и азъ не мога да отмина този аргументъ — че много отъ ония, които има да плащатъ глоби, са жертва или на незнание на законитъ, или на положението, въ което те са били поставени. Оставете единъ човѣкъ, който си недояжда, съ ключоветъ на държавна каса, и той ще открадне. Това е едно престѣпление користо, страшно, отвратително. Никаква обществена организация нѣма да приеме такива, които са проявили користо.

Минчо Драндаревски: А те са кметове и околийски управители!

Иосифъ Робевъ: И все пакъ, той е направилъ това престѣпление, за да изхрани своитѣ деца. Доскоро имаме партия режимъ. „Азъ имамъ днесъ властъ като горски стражаръ, ти до вчера я имаше, и понеже си ми противникъ, азъ ще те гоня до дупка. 20 акта ще ти съставя“. Повече отъ по-становления по тия актове стоятъ още неплатени. И ако днесъ това се повтаря — още по-зле. Наистина, гражданата частъ отъ българското чиновничество е почитно и служи здраво на държавата, но има една частъ, която не може да бъде търпѣна, и тя трябва да бъде прочистена. Тя се кланя на други богове, не на българската държава. И ако проследите всичкитѣ имъ действия, ще видите, че гонятъ единъ резултатъ — да внесатъ озлобление върху българския народъ срещу държавата, срещу властта. Възбѣлъ турски циганинъ въ Голѣма Камчия и отрѣзалъ 30—40, 150 прѣчки, за да оплете една кошница. Съ по-становление на лесничея го глобяватъ 44.000 л. Питамъ лесничея, заедно съ директора на Бургаската областъ: схващате ли Вие назначението на глобата? По каква тарифа турятъ тази глоба 44.000 л.? Ами че този циганинъ, щомъ го заплашишъ съ червеното известие, че 44.000 л. глоба ще му вземешъ, той вече отъ гората нѣма да излѣзе, защото мокриятъ отъ дъждъ се не бои. Обаче тури му 50 л. глоба на този нещастникъ, и той ще минава на 5 км. отъ гората, защото ще трябва да ги плати. Но 44.000 л. глоба никога нѣма да плати.

Питамъ околийския съдия: дохождатъ ли такива по-становления при Васъ? — „Дохождатъ“. — Какво правишъ съ тѣхъ? — „На 175 л. ги намалявамъ“. — Кѣде е тогава авторитетътъ на властта? Служителъ на държавата ли е туй? И 20 пъти го разправямъ това въ отѣлението за горитъ, и на бившия министъръ на земедѣлието — разправяй го хей на туй желѣзо! (Сочи микрофона на трибуната).

А държавата се нуждае отъ добросъвестни служители. Държавата е длъжна да ги възнагради, държавата е длъжна да осигури тяхното съществуване. Ще търсимъ, ще намеримъ такива служители, но никой не може да си играе съ настроенията на българския народъ, не можешъ боя народъ да го настроишъ бунтарски срещу държав-

ната властъ. Ние и безъ туй, по атакизмъ, имаме достатъчно много настроения срещу държавната властъ, за да нѣма нужда чрезъ такива чиновници да увеличаваме тѣзи настроения. Необходимо е да има разумъ и мъдростъ въ тѣзи работи.

Тази година, когато сушата нанесе такива опустошения върху българската земя, намѣриха се пакъ лесничеи да повдигатъ въпросъ: „Ами кѣде ти е тапията за гората? Понеже нѣмашъ тапия за гората, не си направилъ вагабонтука въ 1903 г. да запишешъ гората на свое име, нѣмашъ право да вкарашъ добитѣка си вътре!“ — Цѣли планини изгорѣха, защото тревата беше изсъхнала. Ако беше изпасана високата единъ и половина метъръ трева отъ добитѣка, горитъ щѣха да бъдатъ запазени, пожаритъ нѣмаше да опустошатъ такива голѣми обекти. Не! Чиновникътъ се позовава на чл. 86 ли — не зная кой беше — и казва: „Ще взема телефона да питамъ въ Сливенъ“. Цѣлъ Министерски съветъ губи дни и нощи, за да дойде до едно заключение: да се разреши да се съче шумакъ, да се пустне въ държавнитъ и частни пасища добитѣкътъ, за да се изхрани — не, негово превъзходителство бюрократътъ седи на всичко отгоре, той не позволява! Прибавете сега къмъ тази работа и постановлението на избирателния законъ, че народниятъ представител не може да ходатайствува! Е, констатирали си го туй, обръщашъ внимание, но още не си излѣзълъ отъ вратата и нѣкой чиновникъ ти се надсмива: „Петъ пари не давамъ за тебъ, кой си, какъвъ си — народенъ представител!“

Минчо Драндаревски: Стабилизирайте ги.

Иосифъ Робевъ: Стабилизация за държавнитъ чиновници азъ съмъ поддържалъ всѣкога и ще поддържамъ да има, но най-напредъ ще стабилизираме тяхния духъ, тяхната мъдростъ и следъ туй тяхнитѣ мѣста. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Онзи, който не може да бъде слуга, ратай на българския народъ, нѣма право да седи на мѣстото, което заема. Чиновникътъ ще трябва да знае, че може съ жена си да се е скубалъ за косата, но когато отиде въ канцеларията, той трябва да има усмивка на устата си. Не бива никой гражданинъ да излиза отъ канцеларията намусенъ и съ псувня на устата. Всѣки е длъженъ да отдаде данъ на този народъ, защото виждате, отъ като Народното събрание почна да заседава, колко делегации идватъ. Отъ кѣде намиратъ хората пари да дойдатъ, отъ кѣде ги събиратъ, дали не носятъ варенъ фасулъ, който тази година е луксъ, да се хранятъ като дойдатъ тукъ, никой не знае — но идатъ, идатъ и молятъ. Днесъ една делегация отъ Плевенско иде и казва: „Г-нъ Робевъ! Помогни! Ти си билъ председател на нѣкаква комисия въ Парламента, помогни ни, защото сме си събрали нарѣдъ две села, които 200 години отѣдно сме живѣли; нека бъдемъ въ една община, но да бъдемъ две села, защото никой не сме били едно. Ние наричаме тѣхъ китайци, те наричатъ насъ японци. Не може да се живѣе, ще се избиемъ“. Какво ще намѣрятъ тукъ, не зная, но азъ чувствавамъ, че бюрократизмътъ у насъ — както щете гледате на него — е коронясанъ. Настанила се е една феодална класа, която не взема отъ нищо.

Димитър Търкалановъ: Това е вѣрно.

Иосифъ Робевъ: Най-добриятъ примѣръ се изтъкна тукъ отъ единъ министъръ. Онзи денъ го констатирахме въ бюджетарната комисия по въпроса за постройката на зданието за Министерството на вътрешнитѣ работи. Кой ще отговаря? Почнали го съ 4 милиона лева, станало 12 милиона лева, искатъ нови 4 милиона лева, следъ туй още 12 милиона лева — ставатъ 28 милиона лева; и 8 милиона лева струва мѣстото — всичко 36 милиона лева. Кѣде отива? По постройката на зданието за Дирекцията на пощитъ, при контролиранъ печатъ, при своеволията на госпожа цензурата, излѣзоха кореспонденциитъ на главния редакторъ на в. „Утро“, че зданието е гипсирано, а нѣмало електрическа инсталация.

Димитър Гичевъ: И тая хубава!

Иосифъ Робевъ: Кѣде го има това? Ще има ли редъ въ тая страна или не? Бюрократизмъ има. Той може да не е обезелъ всичко, но той има достатъчно здрави корени. Те трябва да се коренятъ, докато е време. И ржката трябва да бъде тежка, да не се спира предъ нищо.

Воля за властъ! — Азъ споменахъ по-рано, ще завърша и днесъ съ туй: вие, г-да, които не сте приобщени, атакувате правителството, че туй вършило, че онуй вършило; азъ го атакувамъ въ противното — нѣма воля за властъ, не я виждамъ азъ да се наложи съ сила, ако е необходимо

и брутално, но да се оправи държавната машинерия. Има родоотстъпни елементи, има фанатизирани комунисти, които разрушават държавата, има дезертьори на държавна служба. Но вчера, знай, един такъв седеше на служба. Какъ може това? Въ коя държава го има? Къде може да се търпи? Наистина има мнзина, които носят твърде деликатна душа, и казват: защо се иска декларация от този, от онзи? Не декларация — ще искаме всичко, което е необходимо, но трябва да има една ръка, която да командва, да управлява тази страна. Трябва да се разбере, че народът желае команда, но команда на здравия разум, както казва г-н Григоръ Василевъ. (Ржкоплъскания от дясно и центъра) Няма дубой, има едно единение между народните маси и народното представителство. Народното събрание си извоюва вече един голъм, висок престъжъ. Мжко може вече да се нанесе ударъ на него, ако, разбира се, не извършимъ и ние нкъоя глупост и остане контрата у насъ. Народното представителство мждро разрешава голмийт въпроси. То издържа изпитъ въ много отношения, то ще издържи още. Защото тежкитъ минути, балансиратъ дати на новото време още не сж дошли. Ние трябва да бъдемъ готови за тяхъ, за да можемъ действително да се покажемъ на висотата, на която трябва да бъде българското Народно събрание.

Ние чувствуваме ония надежди, които днесъ народнитъ маси делятъ; ние чувствуваме, какъ българскиятъ народъ се вълнува по голмийт въпроси, които засъгатъ българската държава. И все пакъ само при едно напомняване: да пазимъ мълчание, да пазимъ самообладание, ние го виждаме какъ мълчи и какъ пълка. Но неговитъ желания се чувствуватъ. Той иска не само да живее свободно подъ слънцето, но иска да бъде гарантиранъ въ своя животъ; той иска да знае, на рамена на кои стои сж останалитъ държави. Единъ проблемъ, който стоплюва сърдцето на българския народъ, е декларацията отъ тухъ, декларацията и отъ Българдъ, че няма спории въпроси, по които българскиятъ и югославскиятъ народи ще извадятъ мечъ, за да се сражаватъ; че по пътя на мира и на културната работа ще разрешаваме голмийт въпроси, които сж между насъ. И ние се радваме, че когато въ Парламента на братска Югославия се помене името на нашия царъ, или на България, се ржкоплъска и се вика „ура“. Ние чувствуваме тая радостъ. Ние не можемъ да я изразимъ, тъй както тй я изразяватъ. Ние сме по-въздържачъ народъ, ние сме по-хладенъ народъ; ние сме и убийтъ доста много народъ — пдемъ на какво да се порадуваме. Върху насъ лежеха страшни тежести. Ние изпитавме всички несправедливости, които човъшкиятъ мозък може да измисли. Залъка отъ устата си откъсваме, за да плащаме, братъ отъ братъ си се раздълж; презъ телена мрежа баща подаваше ръка на своята снаха отгатытъ границата. Е добре, ние върваме въ братството между двата братски народа, но нека да се премине вече къмъ по-конкретни мърки. Паспортитъ сж все такава пръчка, желъзницитъ все още не могатъ да се скачатъ, митническитъ граници сж страшни. Нека върху една площъ на равенство и зачитане достоинството да се поставятъ конкретно тия въпроси, за да можемъ по-свободно да отворимъ обятия и сж по-голма сърдечностъ да отговоримъ на отворенитъ такива. Българската книга още не може да проникне тамъ, а федерацията на периодичния печатъ въ Югославия и въ България на септемврий или юний — не си спомнямъ точно датата — искаше да се осигури свободата на книгата въ дветъ страни. У насъ югославскиятъ печатъ е свободенъ да влиза, но нашиятъ не отива тамъ. Азъ обикаляхъ Българдъ цълъ денъ и намърихъ на една затънтена уличка една антикварна книжарница, въ която имаше само една отъфана книжка: „Моитъ политически спомени“ отъ Данаилъ Юруковъ. Е добре, ние върваме сърдечно и фанатично, че двата народа, живейки само въ братски миръ и насочвайки своитъ усилия по пътя на културата, на прогреса и на мира, ще могатъ да възмжжзватъ и да се укрепватъ, безъ да търсятъ чужда помощъ. Ние нямаме аспирации, които да застрашаватъ нкъого днесъ. Ние не можемъ, обаче, да бъдемъ гробари на своитъ собствени национални идеали. Няма да се намъри българинъ, който да тури надгробна плоча върху нашиятъ народни идеали. Въкове минаха, тъмни и непрогледни нощи на два пжти се прострѣха надъ тази мщастна земя. И двата пжти съзнанието на народа остана ясно. Когато костеливата ръка на атонския монахъ, обаче, заби голмата камбана на националната съвѣсть, цѣлния народъ, въ своитъ етнографски граници, стана като единъ, за да запази родъ и родина. (Ржкоплъскания отъ дясно и центъра) Туй е България и днесъ. Тя желае да живее въ миръ и въ културни връзки съ съседитъ. Но тя трябва да живее, а за да живее, необходимо е нкъои дребни работи да се уредятъ. Защото стилътъ на новото време е справедливостъ между народитъ. Ние сме малкъ народъ,

но ние ще бъдемъ пионери на тая справедливостъ; ние ще бъдемъ пионери въ насаждане култура и миръ, защото българинътъ и въ миналото, древното минало, и въ близкото минало, когато е работилъ, е творилъ и е оставилъ трайни следи въ историята на балканскитъ народи и на цѣлото човѣчество. (Ржкоплъскания отъ дясно и центъра)

Иванъ Петровъ: Г-нъ председателю! Понеже по законопроекта за бюджета на държавата досега се изказаха осемъ души народни представители, правя предложение дебатитъ да бъдатъ прекратени.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Има направено предложение отъ народния представител г-нъ Иванъ Поповъ, дебатитъ по законопроекта за бюджета да бъдатъ прекратени. Съгласно чл. 21 отъ правилника, щомъ сж се изказали осемъ души народни представители, може да се направи предложение дебатитъ да бъдатъ прекратени. Прочее, моля ония г-да народни представители, които приематъ предложението на г-нъ Поповъ, да се прекратятъ дебатитъ по първото четене на законопроекта за бюджета на държавата за 1939 г., да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема. Дебатитъ сж прекратени. Има думата г-нъ министърътъ на финанситъ.

Нкъой отъ нар. представители: Малко отидхъ.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Давамъ петъ минути отидхъ.

(Следъ отидха)

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата г-нъ министърътъ на финанситъ.

Министъръ Добри Божиловъ: (Отъ трибуната) Уважаеми г-да народни представители! Отъ по-миналия петъкъ, когато направихъ изложението си по бюджетопроекта на държавата за 1939 г., до днесъ, въ продължение на 6 заседания, азъ съ вниманието изслушахъ всички оратори, които се изказаха по него. Най-напредъ трябва да благодаря за всички критики, които се направиха. Трябва да призная, че позечето отъ тяхъ бѣха обективни. Азъ уважавамъ чуждитъ мнения, защото смѣтамъ, че чрезъ критиката се идва до най-добро разрешение на въпроситъ. Азъ винаги съмъ готовъ да подложя на самокритика, на проверка моитъ твърдения, за да видя, дали трябва въ нкъо да се коригирамъ, или пъкъ да се помжча да докажа съ нужнитъ засилени доводи върността на моитъ твърдения.

Азъ съмъ доста улесненъ въ задачата си сега, затуй защото мнзина отъ преждеговорившитъ разясниха доста добре въпроситъ. При моето експозе по бюджетопроекта, който внесохъ, и азъ си направихъ самокритика. Азъ не казахъ, че съмъ внесълъ най-добрия бюджетопроектъ. Азъ казахъ отъ какво той страда. Азъ казахъ какво може да се направи за 15 дни. Азъ засегнахъ и възможността за творчество, и възможността за динамичностъ по бюджета.

Споредъ бележитъ, които успѣхъ да си държа презъ време на говоренето отъ ораторитъ, азъ ще се постарая съ по нкъолко думи да дамъ необходимитъ освѣтления по финансово-стопанскитъ въпроси. Ако прелустна сега нкъо, ще мога било въ бюджетарната комисия, било наново въ пленума, при гласуването на отдѣлнитъ бюджети, да го разясня.

Първото нкъо, на което искамъ да се спра, г-да, е въпросътъ: има ли творчество, има ли динамичностъ въ внесенния бюджетопроектъ или не?

Г-да! Азъ самъ, както казахъ, се подложихъ на самокритика. Казахъ ви, доколко има възможностъ въ дадения моментъ да се вложи и елементъ на творчество, и елементъ на динамичностъ. Но смѣтамъ, както обяснихъ, че азъ стигнахъ до максимумъ на възможноститъ — до тамъ, до кждето може безболезнено да се отиде. Разбира се, туй, което не е направено въ 20 години, което не е направено въ 60 години, никой не може да иска да бъде направено въ единъ бюджетъ, и то именно въ този моментъ, когато вълната на въоръжаване е залѣла цѣлия свѣтъ и когато и за насъ се поставя този голъмъ проблемъ, защото не можемъ съ затворени очи да стоимъ предъ това, което става около насъ.

Но, отъ друга страна, когато става въпросъ за творчество, когато става въпросъ за динамичностъ, трябва да се попита: е ли възможно всичко да стане въ единъ бюджетъ? Не. Ние знаемъ, че въ всички бюджетопроекти въ всички страни, кждето се поиска да се плати най-гол-

мата данъ на тѣзи два принципа, това бѣше направено чрезъ така нареченитѣ стопански планове — четиригодишенъ въ Германия, петгодишенъ въ Унгария и т. н. Следователно, можеше само да се подчертае въ изложението ми необходимостта отъ това, да се тури начало на творчество и динамичност. А това, макаръ и въ много малкъ размѣръ, не може да се откаже, е направено. Което можеше да дадемъ голѣмото, бѣ направено. То не е достатъчно. Азъ самъ съмъ недоволенъ. Но поставя се въпросътъ: трѣбва ли да бждемъ максималисти, трѣбва ли, когато не можемъ да дадемъ голѣмото, да се откажемъ отъ малкото? Не. Азъ се убедихъ, г-да, при разглеждането на бюджетопрокта на Дирекцията на народното здраве, че нашиятъ народъ има мѣрка за граница, има мѣрка за редъ, чувствува докъде може да се отиде. Това малко, което можяхме да направимъ съ усилията на всички г-да народни представители въ бюджетарната комисиия, за което използвамъ случая да имъ изкажа моята благодарностъ, се посрещна така отъ народа, че стотици телеграми идатъ да благодарятъ. За какво? Че нѣкъде е даденъ единъ участковъ лѣкаръ повече, че нѣкъде сж дадени двама болногледачи повече, че нѣкъде сж дадени 20 легла за туберкулозноболни въ повече. Това показва, че народътъ има мѣрка, че той цени и че именно въ този моментъ на невъзможностъ, когато се дава макаръ и малкото, то е по-ценно, отколкото да си останемъ само съ желанието за рационално разрешение, за даване на всичко, което е необходимо.

По-късно азъ ще се спра по-подробно по този въпросъ. Но радостенъ съмъ още да подчертая, че самокритиката, която си направихъ въ моето изложение, се оправда въ този смисълъ, че критикитѣ нѣкъ се раздѣлиха на две. Едни казваха, че това, което даваме, е нищо, че е нужно шурмуване, че трѣбва да дадемъ много, за да се направи всичко отъ единъ път. Други бѣха по-въздържани и, макаръ и предпазливо, казаха: дали това, което се дава, ще може да се покрие, сигуренъ ли е министерътъ на финанситѣ, че ще може да покрие тѣзи 532 милиона лева въ повече? Тѣ сж 532 милиона лева, но като държите смѣтка за допълнителния бюджетъ отъ миналата година отъ 127 милиона лева, тѣ сж само 405 милиона лева. Азъ благодаря за това, г-да, но радостенъ съмъ, че днесъ мога поне по този въпросъ да дамъ едно изчерпателно разяснение и да ви съобща, че завчера, на 31 декемврий, споредъ телеграмитѣ, които получихъ, за приходитѣ и разходитѣ за цѣлия месецъ декемврий, този въпросъ се разрешава по единъ сигуренъ начинъ, за да не споримъ и да не изказваме съмнение по него. (Ржкопѣскания отъ дѣсно и центъра) Отъ икономитѣ и по-добритѣ постижения отъ края на ноемврий имаме 285 милиона лева. За м. декемврий имаме приходи 1.042.185.000 л. срещу разходи 918.135.000 л. Трѣбва да ви кажа, че болезнени разходи не сж съкратени. Следователно, оттамъ имаме единъ остатъкъ въ плусть 124 милиона лева. По-нататъкъ, знаете, че по § 128 на приходната частъ на бюджета за 1938 г. бѣха превърлени 360 милиона отъ 1937 г., използването на които става, по принципа на предвидливостъ и на предпазливостъ, месечно. Следователно, 30 милиона лева за м. декемврий могатъ да се взематъ отъ готовата наличностъ въ Б. н. банка. Нетрансферирани суми по бѣжанския и стабилизационния заеми, следъ като се отдѣлятъ месечнитѣ вноски предварително, споредъ договоритѣ, следъ като се оставятъ 50% гаранция за евентуално по-малки постижения въ следващи месеци, то за изтеклитѣ месеци ноемврий и декемврий м. г. ще ни дадатъ освобождаването на една сума отъ 83 милиона лева. По този начинъ ние разполагаме съ една сума отъ 512 милиона лева, съ която сума, като покримъ 405-тѣ милиона лева, които даваме въ повече разходи за 1939 г., оставатъ 107 милиона лева, съ които ще дамъ нареждане презъ м. януарий да се заловятъ още нѣкои нужди, да се реализиратъ още нѣкои разходи по бюджета за 1938 г. Не вѣрвамъ, че ще има толкова разходи, но, каквото остане, ще остане като единъ резервъ за 1939 г. (Ржкопѣскания отъ дѣсно и центъра)

По този начинъ, г-да, азъ построявамъ увеличението на бюджетопрокта за 1939 г. върху една сигурна сума, която имамъ въ рѣцетѣ си и за която, следователно, не трѣбва да има никакво съмнение.

Остава другиятъ въпросъ, по който и азъ изказахъ въ своето изложение страха си: да не би приходитѣ отъ косвенитѣ данъци, върху които е построенъ въ голѣмата си частъ нашиятъ бюджетъ, да намалятъ, ако покупателната сила на нашия земеделецъ намалѣе презъ зимнитѣ месеци, понеже тогава той получава пари отъ артикули, реколтата на които бѣше комприметирана отъ сушата. Но, г-да, азъ държа смѣтка за това, и азъ бѣхъ длъженъ откровенно да ви го кажа, за да не се чуватъ гласове, защо не се дава тукъ 1 милионъ, защо не се дава тамъ 1 милионъ. Азъ

преценихъ риска си и отидохъ до максималното, както ви изложихъ това въ експозето си. Но ако, не дай Боже, дойде и това намаление на постѣпленията отъ косвенитѣ данъци, азъ имамъ своя планъ, и, съ ваша подкрепа, всѣка изненада ще бжде парирана. По тоя начинъ ще може да бжде осигурено реализирането на бюджета за 1939 г. на тази база, на която той е построенъ. (Ржкопѣскания)

Преди да мина къмъ по-важитѣ въпроси, трѣбва да направя нѣколко бележки само за уяснение. Каза се, че въ първата частъ на моето изложение съмъ билъ оптимистъ, а въ втората съмъ билъ песимистъ. Ако такова недоразумение съществува, то се дължи само на това, че азъ разгледахъ стопанското и финансово положение за последнитѣ три години — 1936, 1937 и 1938. Подчертахъ, че 1936 и 1937 г. бѣха добри години, поради добритѣ реколти, които имаме. Много нѣщо не сме направили, но все таки направихме нѣщо. Поради сушата презъ 1938 г. и намаления националенъ доходъ, ние казахме, че ще трѣбва да бждемъ по-предпазливи въ предвижданията за 1939 г. и да не очакваме, че можемъ да имаме такова голѣмо творчество, каквото можеше да се развие не въ бюджета, но изобщо въ нашитѣ финанси, въ нашето стопанство презъ 1936 и 1937 години.

Каза се, че експозето е добро, изчерпателно, обаче бюджетопроктътъ за 1939 г. по духа си не отговаря на експозето и че билъ въ противоречие съ него. Г-да! Азъ не виждамъ това противоречие. Както се изтъкна отъ едно отъ преждеговоривитѣ, социалниятъ елементъ, докѣдето можеше да бжде засегнатъ, се засегна. Голѣмо творчество не можеше да се вложи. Но азъ поставямъ въпроса — азъ казахъ това и по-миналия петѣкъ въ моето изложение: ако имаме отъ редъ години единъ бюджетъ, отъ който една трета е за заплаги, една трета е бюджетъ на Военното министерство и за нѣкои доставки и една трета е за Дирекцията на държавнитѣ дългове, за нашитѣ плащания и за пенситѣ, имаме ли възможностъ да мислимъ за по-голѣмо творчество? Ние сме длъжни да промишляваме за бъдещето, да постановимъ още отъ сега, че трѣбва принципътъ ни да бжде, щото съ една политика за по-дълго време, както казахъ, да увеличимъ нашия националенъ доходъ; да увеличимъ, най-важното, дохода на нашето село, за да можемъ следъ време, следъ като постигнемъ и нѣкои творчески цели, да осъществимъ нѣкои стопански мѣроприятия; да можемъ следъ време, може би, да ревизираме и нашата данъчна система — сега обаче, въ този моментъ, не.

Каза се също, че системата за даване на всички по малко е фалшива, че трѣбва шурмово да се даде нѣкъде, само на едно министерство, за да се разреши известенъ въпросъ рационално, че даването по-малко се губи и не постига целта си.

Г-да! Азъ тукъ се връщамъ на примѣра, който имаме съ бюджетопрокта за народното здраве, миналъ вече презъ бюджетарната комисиия. Азъ мисля, че колкото тукъ ние сме максималисти, толкова нѣкъ народътъ разбира, съзнава го, че въ този моментъ и малкото, което се дава, сж дава при голѣми затруднения, че то се дава съ пълно съзнание за нуждата отъ него. Народътъ е благодаренъ и за това малко, което се даде. Съ това му се дава доказателство, че за него се полагатъ грижи, че по този пътъ ще се върви и че, при първа възможностъ, всичко ще бжде използвано, за да се отиде къмъ едно рационално разрешение на въпроситѣ.

Ако е въпросъ за по-голѣмитѣ наши стопански инициативи, каквото и да правимъ — азъ ще дойда по-късно да говоря и за извънреднитѣ приходи — ние не бихме могли отъ единъ пътъ да направимъ всичко. Защото нека си го признаемъ, че най-напредъ нѣмаме изработенъ необходимия стопански планъ, за да можемъ да направимъ нѣщо презъ тази година, даже ако имаме на разположение нуждитѣ срѣдства.

Казахъ, че съ 14-тѣ милиона въ повече, които бѣха предвидени въ бюджета на Главната дирекция на народното здраве, ние не дадохме много. Ние дадохме въ бюджетарната комисиия само 8 милиона лева, които покриваме отъ 6-тѣ милиона лева повече приходи по внесения законопроектъ за бюджета за 1939 г. и 2 милиона лева разчитаме, че ще намѣримъ отъ икономитѣ, които ще направимъ при разглеждането на другитѣ бюджетопрескитѣ. Освенъ това 8 милиона лева ще бждатъ отдѣлени за постройка на болници и санаториуми по бюджетопрокта на Министерството на благоустройството. Е добре, ако за тия минимални работи ние получаваме стотици телеграми, въ които се казва: „Благодаримъ и за това, което ни е дадено, защото редица години нищо не ни се даде“, това показва, че и онова малко, което се дава, е достатъчно оценено.

Бюджетът ще стане, г-да, динамичен. Той не може да остане в това положение — ако остане, толкова ползе. Не може да се върви назад. Не може да се живее с спомените за старото благатко време. Ние трябва да увеличим националния доход, трябва да направим стопански план и да вървим към повдигане главно на нашето село, защото то е базата на нашето национално стопанство и когато то е добре, цялостният народ, цялото национално стопанство ще бъде добре (Ржкопйскания от дъсно и центъра)

Идвам на един по-важен въпрос, на който преждоговорившият оратори се спрѣха по-обстойно. Това е базата, на която е построена приходната част на нашия бюджетпроект — косвени и прѣки данѣци. Ще разгледамъ проблема отъ две гледи точки.

Отъ научна, отъ теоретична гледна точка нѣма две мнения: косвенитѣ данѣци сѣ отречени и бюджетната тежестъ трябва да легне върху прѣкитѣ данѣци. Отъ социална гледна точка, особено когато чрезъ косвенитѣ данѣци е обложенъ не луксътъ, както е правилото, а е обложено, както е у насъ, онова, което е най-необходимото — солѣта, петролътъ, захарътъ, това, безъ което не може и последната селска колиба — сѣщо сѣ отречени. Но въ моментъ на криза, въ моментъ на затруднение, веднага сѣщо трябва да признаемъ, отъ гледище на събираемостъ, отъ гледище на реализуемостъ на държавния бюджетъ, че всѣки, който изпадне въ затруднение, преди да пресегне да консумира това, което е най-необходимо, както казахъ, за всѣка последна селска колиба, той ще престане да плаща прѣки данѣци, за да може да се нахрани. Следователно, колкото и да критикуваме тази система на косвени данѣци, за реализиране на нашия бюджетъ сѣ нея ние сме по-сигурни въ случай на бедствие, отколкото сѣ системата на прѣкитѣ данѣци. Разбира се, повтарямъ, че това не опровергава научното, теоретичното гледище противъ косвенитѣ данѣци.

Но изтъкна се сѣщо, че пропорцията между косвенитѣ и прѣкитѣ данѣци у насъ е отишла много надалечъ. Спомена се — освенъ ако нѣмаме нѣкаква грѣшка при държането на бележкитѣ, по провѣрихъ и отъ стенографскитѣ дневници — че докато прѣки данѣци имаме 390 милиона лева, нашитѣ косвени данѣци сѣ отишли на 3 милиарда и 400 милиона лева. И нѣкой отъ г-да народнитѣ представители се обади, че пропорцията между косвенитѣ и прѣкитѣ данѣци не е 4.2 или 4.8 къмъ 1, а е 9 къмъ 1. Тукъ трябва да направя голѣма резерва и ще ми позволите да се спра по-обстойно, за да обясня цялия въпросъ.

Първо, помена се, че данѣктъ върху оборота спада по-скоро къмъ косвенитѣ данѣци и че не бива да се туря къмъ прѣкитѣ данѣци. Вѣрно е, че той достига до една сума отъ 250—300 милиона лева и е отъ голѣмо значение къмъ коя група ще бъде причисленъ. Ние го причисляваме къмъ прѣкитѣ данѣци. Най-важното качество, за да може да бъде причисленъ къмъ косвенитѣ данѣци, прехвърляемостъта, може да се поддържа на първо време, обаче, по силата на конкуренцията, можемъ да приемемъ, че истината е, може би, по-срѣдата. Ние сме една земеделска страна, сѣ 80% земеделско население, страна на дребната земеделска собственостъ, въ която най-типичнитѣ прѣки данѣци — данѣктъ върху сградитѣ и поземленитѣ данѣктъ — сѣ прехвърлени, както знаете, върху общинитѣ. Въ другитѣ страни тѣ сѣ данѣци въ държавния бюджетъ. Сведенията, до които можахъ да се добера за тия два типични прѣки данѣци въ нашата земеделска страна, сѣ следнитѣ.

За 1936 г. поземленъ данѣктъ опредѣлено 253 милиона лева, събрано 167 милиона лева. За 1937 г. опредѣлено 252 милиона лева, събрано 277 милиона лева. Всичко за дветѣ години поземленъ данѣктъ, сѣ който сѣ обложени земеделскитѣ стопани — опредѣлено 504 милиона лева, а събрано 445 милиона лева.

За 1936 г. отъ данѣктъ-сгради опредѣлено да постѣпятъ 161 милиона лева, събрано 72 милиона лева. За 1937 г. опредѣлено да постѣпятъ 101 милиона лева, събрано 113 милиона лева. Всичко отъ данѣктъ-сгради опредѣлено да постѣпятъ 203 милиона лева, събрано 186 милиона лева. Или всичко поземленъ данѣктъ и данѣктъ-сгради заедно за 1936 и 1937 г. — опредѣлено 708 милиона лева, събрано 631 милиона лева. Това е вече нѣщо, г-да. Не можемъ тази сума само затова, че тия данѣци сме ги отсѣпили на общинитѣ, да не я вземемъ подъ внимание, защото тѣ тежатъ като прѣки данѣци.

Имамъ да направя една по-важна корекция. Отъ данѣкта върху приходитѣ, който е прѣкъ данѣктъ, получаваме 430 и нѣколко милиона лева. Но това ли е цялостниятъ приходъ отъ този прѣкъ данѣктъ? Не, това сѣ 62%, колкото фигуриратъ като приходъ въ държавния бюджетъ, а остатѣктъ 38%, даващъ една сума отъ 250 милиона лева, сѣ върхнини

въ полза на общинитѣ, въ полза на пострадалитѣ отъ войнитѣ, въ полза на фонда „Учителски заплати“ и въ полза на търговско-индустриалнитѣ камари, които върхнини се събиратъ отъ бирника като прѣкъ данѣктъ, обаче се отдѣлятъ и се внасятъ направо въ респективнитѣ правоимащи учреждения, които току-що споменахъ. Значи, тая втора корекция въ полза на прѣкитѣ данѣци дава 250 милиона лева.

На трето мѣсто имаме еднодневния доходъ — 100 милиона лева, 5% за обществени бедствия — почти 100 милиона лева, пѣтень данѣктъ — 50 милиона лева. Не можемъ тази сума отъ 250 милиона лева общо да не я причислимъ къмъ прѣкитѣ данѣци.

На четвърто мѣсто, знаете, че презъ 1934 г. се направи реформа въ заплатитѣ на държавнитѣ служители въ смисълъ, че ще имъ се плащатъ чисти заплати. Данѣктъ за занятиѣ върху тия заплати, който е прѣкъ данѣктъ и който по-рано се събираше въ полза на съкровището, вече не се събира отъ тѣхъ. Разбира се, сѣ това се увеличаваше разходътъ за заплатитѣ сѣ около 150 милиона лева.

Следователно, ако тѣзи 5—6 пера — поземленъ данѣктъ, данѣктъ-сгради, еднодневенъ доходъ, 5% обществени бедствия, пѣтень данѣктъ, 38% върхнини отъ прѣкитѣ данѣци въ полза на общинитѣ, на пострадалитѣ отъ войнитѣ, на фонда „Учителски заплати“ и на търговско-индустриалнитѣ камари, и 150 милиона лева данѣктъ занятиѣ върху чиновническитѣ заплати, премахнатъ сѣ реформата отъ 1934 г., се взематъ подъ внимание, смѣтамъ тогава може би не би могло да се каже, че съотношението на косвенитѣ къмъ прѣкитѣ данѣци е по-голѣмо отъ онова, което изтъкнахъ въ моето изложение; може би даже това съотношение ще се намали.

Но като казвамъ всичко това, азъ пакъ повтарямъ, че бихъ приелъ сѣ удоволствие всѣко конкретно предложение да засилимъ прѣкитѣ облагания, за да поставимъ нашия бюджетъ, отъ социална гледна точка, на една по-справедлива база.

Но азъ си задавамъ въпроса: въ селото ли ще търсимъ прѣки данѣци? Но тамъ видѣхме, че решително сме стигнали до крайния предѣлъ и че не можемъ да отидемъ по-нататѣкъ. Въ градоветѣ ли? Може би въ едно отношение да заслужаваме укоръ — че законътъ за данѣка върху наследствата трябва частъ по-скоро да мине. Неговата целъ е да се внесе единъ по-голѣмъ моралъ въ данѣчната система. Ние богати хора много нѣмаме и, следователно, отъ тази корекция на закона ще можемъ, да очакваме 15—20 милиона лева само въ повече. Обаче за селото ние не можемъ да нарушимъ онѣзи принципи, които лежатъ въ сегашния законъ за данѣка върху наследствата, защото нашата земеделска собственостъ е доста раздробена и не можемъ да отиваме, чрезъ една поправка въ това отношение, къмъ още по-голѣмо раздробяване, къмъ още по-голѣмо обезземляване. Тамъ не можемъ нищо да направимъ. Азъ смѣтамъ, че на всички сѣ още прѣсни тежкитѣ спомени отъ опита сѣ десетѣтъ. И затова пакъ повтарямъ, че законътъ за данѣка върху наследствата трябва частъ по-скоро да претърпи измѣнения. Но все можемъ да направимъ нѣщо за облагане на наследствата само въ градоветѣ; голѣмъ обектъ за облагане въ селата, обаче, не виждамъ. При все това, пакъ казвамъ: сѣ удоволствие, сѣ признателностъ ще посрещна всѣко конкретно предложение, което да проучимъ, да разгледаме и, ако има възможностъ, въпрѣки всичко, което казахъ, още да се коригираме въ полза на прѣкитѣ данѣци противъ косвенитѣ данѣци, нека го направимъ.

Мисля, че г. д-ръ Сакаровъ, когато правѣше разлика между нашия бюджетъ и бюджетитѣ на другитѣ страни, на първо мѣсто изтъкна, че нашето нещастие е тамъ, че нѣмаме натрупани богатства, върху които да можемъ да приложимъ по-осезателно системата на прѣкитѣ данѣци.

По-нататѣкъ азъ ще се спра на извънреднитѣ източници за извънредни разходи.

Г-да! Азъ чухъ нѣколко критики. Първата критика бѣше, че това, което е отдѣлено да се даде по пѣтя на единъ заемъ отъ Спестовната каса за нуждитѣ на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, то е по характеръ разходъ, присѣщъ на редовния бюджетъ; че това, което се отдѣля — 128 милиона лева — за да се задоволятъ нуждитѣ на Министерството на земедѣлството чрезъ заемъ отъ Българската земеделска и кооперативна банка, е сѣщо по характеръ разходъ, присѣщъ на редовния бюджетъ. Азъ уважавамъ чуждото мнение, както казахъ, но мисля, че съмъ билъ правъ, когато за задоволяването на тѣзи нужди отдѣлямъ срѣдства, добити по извънреденъ начинъ, чрезъ заемъ отъ тѣзи учреждения. Намирамъ даже спора за излишенъ, макаръ че въ сѣщия моментъ, когато азъ направихъ моето изложение тукъ, г. Хаджалѣвѣтъ, бившъ

секретарь на кодификационната комисия, съ една статия ме подкрепи, без да съм размишлял съ него нѣкаква мисъл, че тия разходи, включително и разходитѣ за въоръжаване, въ никои случаи и въ никои страни не падатъ въ тежестъ на единъ бюджетъ. Не може това, което 20 години не е направено, за което отъ 60 години не е помислено, да го туримъ въ тежестъ само на редовния бюджетъ за една година. И нека ми бѣде позволено тукъ да кажа, че нарастването на нашия редовенъ бюджетъ има своитѣ граници, и че досега ако той е расълъ така, до голѣма степенъ то се дължи на това, че вмѣсто да вървимъ по този пътъ, да стоварваме тежеститѣ на повече поколения, ние сме ги слагали само на редовния бюджетъ. Но, казвамъ, това може би е най-после единъ теоретиченъ споръ, който нѣма да даде никакво практическо разрешение въ случая. Азъ, обаче, си задавамъ въпроса: ако се убедимъ, че по редовния бюджетъ нѣма абсолютно никаква възможностъ да бѣдатъ задоволени текущи нужди — безразлично дали тѣ сѣ присъщи, като разходи, на редовния бюджетъ или не — трѣбва ли ние да спремъ; трѣбва ли да се примиримъ съ мисълта, че не бива да търсимъ други начини да задоволимъ тѣ нужди, че ще трѣбва да се откажемъ отъ тѣхъ и не трѣбва съ извънреденъ бюджетъ да ги задоволимъ? Но, г-да, азъ искамъ да се спра по-подробно на този въпросъ. Явиха се критики, които едва ли не изкараха, че българскиятъ министъръ на финанситѣ насадилъ страшна ересь, като по чл. 18 отъ закона за Спестовната каса, иска да даде 75 милиона лева заемъ на министъра на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, за да увеличи телефонитѣ, да не се чака за единъ телефоненъ постъ по три месеца; да разшири телеграфната и телефонната мрежи, и на 50 села, съ население приблизително до 2.000 жители, които отъ 15 години искатъ станция, да имъ даде по една нова станция. Азъ смѣтамъ, че това не е ересь. И смѣтамъ, че и въ това отношение мога да разчитамъ на вашата подкрепа, на вашето окуражаване, защото иначе ние не бихме могли да се справимъ съ много належащи нужди.

Но нека ми бѣде позволено, като подчертавамъ, че уважавамъ чуждитѣ мнения, да кажа, че може би има хора, които искатъ да живѣятъ съ понятията на благатѣ стари времена, които вече изчезнаха или скоро нѣма да се върнатъ. Нека видимъ какво става въ странство и какво можемъ да направимъ у насъ. Рузвелтъ, председател на Съединенитѣ щати въ Америка, не можеше да приложи своя първи планъ, ако не бѣше сключилъ вътрешенъ заемъ отъ 7 милиарда долари; въ Германия, съ тия вътрешни заеми и съ тѣзи държавни съкровищни бонове, се разрешава проблемътъ за безработицата, проблемътъ за въоръжаването, проблемътъ за прилагането на 4-годишния стопански планъ, като отъ 2 милиарда марки вътрешнитѣ заеми стигнаха на 40 милиарда. Но веднага казвамъ: ние нито можемъ, нито трѣбва, споредъ менъ, да се сравняваме съ Германия, съ Англия, където сѣщо по такъвъ начинъ се разрешаватъ тия проблеми. Нека вземемъ по-малкитѣ страни, съ които бихме могли да се сравняваме: Югославия, Унгария, Ромѣния, Полша. Какво правятъ тамъ, г-да? Сключватъ вътрешни заеми, за които съ пълно съзнание всички даватъ своята подкрепа, или пъкъ си служатъ съ други начини, които, споредъ менъ, по градиация, трѣбва да вървятъ следъ вътрешнитѣ заеми. Кои сѣ тѣ? Съкровищни бонове, сконтирани при емиссионнитѣ банки. Но това е една скрита инфляция, г-да! Ако можемъ да си послужимъ съ частъ отъ съществуващитѣ спестявания и да ги впрегнемъ, чрезъ вътрешни заеми, за да постигнемъ целитѣ, които си поставяме, това е най-добрата система отъ всѣка гледна точка. Ако учрежденията, които покриватъ тѣзи вътрешни заеми, се видятъ принудени да връщатъ влоговетѣ — ако настѣпи единъ такъвъ моментъ — то въ такъвъ случай е за препоръчване да се пристѣпни къмъ втората система — на съкровищни бонове. Тогава съ едно неизбежно увеличение на банкнотитѣ може да се даде разрешение на тази проблема. На трето мѣсто, какво направи Ромѣния? Яви се проблемата за въоръжаване. Трѣбваше да се направятъ разходи за 6—8 милиарда лева. На пръвъ планъ преоцениха златната си наличностъ съобразно истински обезценения курсъ на лея. Вземаха разликата и образуваха фондъ при народната банка, съ който фондъ по една известна програма, като създадоха и други източници, съ които подхранватъ този фондъ, реализиратъ своята програма на въоръжение — система, която азъ за насъ отричамъ по принципъ; не бихъ желалъ и не може да си служимъ съ този начинъ.

Но ще ми позволите, макаръ и да ви отнема малко време, да ви кажа, какво е направено въ Югославия, какво е направено и въ други страни, за да видимъ дали действително е оправдана критиката, която се прави, заедно

сме вземали 75 милиона лева отъ Спестовната каса и 128 милиона лева — отъ Земедѣлската и кооперативна банка. Преди това ще ви кажа, че по чл. 18 отъ закона за Спестовната каса, на министъра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ е дадено автоматично, тъй да се каже, право, до 20% отъ влоговетѣ на Спестовната каса да ги употребява за разширение и подобрене на желѣзнопътната, телеграфопощенската и телефонната мрежи. И ако тѣ отиватъ въ едни рентабилни мѣроприятия, каквито сѣ тия въ пошитѣ, които въ три години връщатъ паритѣ, които сѣ вложени за тѣхъ, и ако може министърътъ да поеме риска до 3 години да ги върне, той нѣма нужда и отъ законъ. И азъ отъ сега мога да ви кажа, че тѣзи 600 и нѣколко милиона лева, дадени досега отъ Спестовната каса, отъ 3-тѣ милиарда и нѣколко стотинѣ милиона лева вече влогове, сѣ дадени не всички съ законъ. Много рѣдко има министри, презъ последнитѣ години, които да не сѣ използвали това си право. При даването на тия 600 милиона лева досега не е имало никаква критика, а сега, за 75 милиона лева се казва: „Чакайте, това е работа на редовния бюджетъ, не бива да сключвате този заемъ!“

Отъ Земедѣлската банка, която знаемъ, че досега даде доста пари и за чужди на нейнитѣ прѣки цели нѣща, за да може да подпомогне въ единъ или другъ смисълъ земедѣлството, може ли, когато се касае за земедѣлството, да оспорваме даването на единъ заемъ отъ 128 милиона лева? Но, г-да, азъ пакъ повтарямъ, че очаквахъ въ туй направление да бѣда подкрепенъ, да бѣда насърденъ. Ще се действува съ всичката предпазливостъ, съ избѣгването на всѣкакви болезнени състресения, защото само по този начинъ ние ще можемъ да минемъ тѣзи критически времена, които всички държави преживяватъ отъ бюджетно гледище.

Въ Югославия съ законъ отъ 7 февруарий 1935 г. министърътъ на финанситѣ се упълномощава да емитира съкровищни бонове на обща сума 1 милиардъ динари — два милиарда лева. По-късно, съ указъ отъ 22 май, тази сума се увеличава на 1.157.000.000 динари, които се разпредѣлятъ така: 578 милиона динари за министерството на общественитѣ сгради и остатъкътъ 579 милиона — за нуждитѣ на въоръжаването. Въ началото на 1936 г. отъ тѣзи бонове сѣ се емитирали 500 милиона динари, и постепенно се емитиратъ и останалитѣ. Изчерпватъ се тѣ и съ закона за бюджета за 1937/1938 г., когато се изработва стопански планъ — но той още не е готовъ — се емитира другъ заемъ отъ 100 милиона динари. Съ закона за бюджета за 1938/1939 г. се гласува вече кредитъ въ размѣръ на 4 милиарда динари, който се разхвърля за срокъ отъ 6 години. Отъ този кредитъ 1.500.000.000 динари ще се употребятъ за строежъ на желѣзопътни линии, а останалитѣ — за автомобилни шосета и други обществени постройки. Тия разходи се предвижда да се посрещнатъ съ заемъ и съ кредити. И мога да ви кажа, че по-големата частъ отъ подписката за този заемъ досега се е състояла и е била посрещната отъ спестовната каса, отъ частни банки и отъ всички лица, които сѣ могли да подпомогнатъ държавата въ този моментъ, съ своитѣ спестявания. Както казахъ, даже ако се приеме това като едно зло, то вътрешнитѣ заеми сѣ най-малкото зло; следъ това идва сконтото на бонове при емиссионнитѣ банки и най-подиръ вече системи, които, както казахъ, у насъ сѣ абсолютно отечени.

Въ Ромѣния презъ ноемврий 1934 г. отъ произведението на държавния ромѣнски заемъ отъ сѣщата година се създава специаленъ фондъ за народната отбрана въ размѣръ на 2 милиарда леи. По-късно, презъ 1935/1936 финансово година, въ полза на този фондъ се отстъпватъ части отъ нѣкои държавни приходи. Трѣбва да се отбележи, че до миналата година въ Ромѣния, покрай общитѣ редовни бюджети на държавата, съществуваше и единъ извънреденъ бюджетъ, главно за разходи на министерствата на войната, финанситѣ и просвѣтата. За финансовата 1935/1936 г., напр., по редовния бюджетъ се предвиждатъ разходи за министерството на войната на обща сума 4.764.000.000 леи, а по извънредния бюджетъ още 3.380.000.000 леи. За сѣщата година, въ редовния бюджетъ, въ приходната му частъ, се предвиждатъ 800 милиона леи постѣпления отъ насичане на монети и 700 милиона леи вноса отъ извънредния бюджетъ.

За да не ви занимавамъ поотдѣлно съ намирането на извънредни срѣдства въ разнитѣ страни, ще ми позволите съ две думи само да ви кажа до какви проценти въ другитѣ страни е стигналъ извънредниятъ бюджетъ, съ извънредни източници, спрямо редовния бюджетъ.

Казахъ, че съ Германия нѣма защо да се сравняваме. Въ Гърция, знаете, първата операция за въоръжение бѣше 6 милиарда драхми заемъ отъ Германия — комбинирани стоковъ кредитъ — заедно съ париченъ кредитъ.

Цифритъ сж следнитъ: презъ 1933/1934 г., при редовенъ бюджетъ 8.220.000.000 драхми, извънреднитъ приходи сж 368.000.000 драхми; презъ 1934/1935 г., при редовенъ бюджетъ 9.117.000.000 драхми, извънреднитъ приходи сж 454.000.000 драхми; презъ 1935/1936 г., при редовенъ бюджетъ 10.464.000.000 драхми, извънреднитъ приходи сж 882.000.000 драхми; презъ 1936/1937 г., при редовенъ бюджетъ 11.572.000.000 драхми, извънреднитъ приходи сж 1.215.000.000 драхми; презъ 1937/1938 г., при редовенъ бюджетъ 12.396.000.000 драхми, извънреднитъ приходи сж 1.188.000.000 драхми; презъ 1938/1939 г., при редовенъ бюджетъ 12.567.000.000 драхми, извънреднитъ приходи сж 1.062.000.000 драхми.

За Турция, внѣ отъ сдѣлката, сключена съ Англия, за 16.000.000 английски лири — 6.400.000.000 л. — внѣ отъ заема отъ 150 милиона райхсмарки, които германскиятъ министъръ на народното стопанство, при последната си обиколка, имъ даде и които наши пари правятъ 5 милиарда лева, цифритъ сж следнитъ: презъ 1934/1935 г., при редовенъ бюджетъ 241.000.000 турски лири, извънреднитъ приходи отъ заеми сж 12.000.000 турски лири; презъ 1935/1936 г., при редовенъ бюджетъ 266.000.000 турски лири, приходитъ отъ заеми сж 13.000.000 турски лири; презъ 1936/1937 г., при редовенъ бюджетъ 276.000.000 турски лири, приходитъ отъ заеми сж 20.000.000 турски лири; презъ 1937/1938 г., при редовенъ бюджетъ 327.000.000 турски лири, приходитъ отъ заеми сж 45.000.000 турски лири, което вече прави повече отъ 12%, докато у насъ тия 75.000.000 л. отъ Спестовната каса и 128.000.000 л. отъ Земедѣлската банка, или всичко 200.000.000 л. заеми, срещу редовенъ бюджетъ отъ 7.700.000.000 л., правятъ едва 3%.

Г-да! Не искамъ да ви занимавамъ по-нататкъ и да ви давамъ цифри за Полша и за другитъ страни. Смѣтамъ, че туй, което казахъ по този въпросъ, е достатъчно, за да бѣде уясненъ.

Направи се намекъ, защо субсидията за фонда „Обществени осигуровки“ не била предвидена; защо субсидията за застраховка срещу градушка при Земедѣлската банка не била предвидена. Г-да! Азъ трѣбва да ви призная, че отъ дълги години се е натрупалъ една сума, надвишаваща 1 милиардъ и половина, отъ непредвидѣаното на много задължения по специални закони къмъ държавнитъ учреждения. Въ тия задължения спадатъ и задълженията къмъ фонда „Обществени осигуровки“, отъ 700—800 милиона лева; тукъ спадатъ и задълженията отъ 200 милиона лева — субсидията, за застраховка срещу градушка при Земедѣлската банка; тукъ спада и загубата отъ 150 милиона лева отъ търговската дейностъ на Земедѣлската банка, подъ гаранцията на държавата, която отъ редъ години се иска и не се предвижда; тукъ спада и спорътъ между Дирекцията на желѣзницитъ и държавата за анюитета по амортизацията на желѣзницитъ, поради това, че е билъ намаленъ процентътъ на плащанията за вѣншнитъ земи и редица, редица още задължения. Но съгласете се, че туй, което не е предвидено въ продължение на 10—15 години, нѣма възможностъ да се предвиди въ редовния бюджетъ. Въпросътъ е ясенъ и истината е наяве.

Каза се, че въпросътъ за облекчение задълженията се предрешавалъ съ това, че въ бюджета на Дирекцията на държавнитъ дългове били предвидени само 130.000.000 л. субсидия за Погасителната каса. Не, г-да! Азъ не сподѣлямъ това мнение и не ща да тълкувате такъ предвиждането на тази сума. Но понеже е преждевременно да се отклонявамъ и да говоря по проблемата за задълженията, азъ ще се задоволя само да кажа, че всичко това, което става и което, може-би, ще стане, става пакъ за смѣтка на колоса — Българската земедѣлска и кооперативна банка, кждето сж повечето отъ половината отъ погасителнитъ облигации. Трѣбва да ни е ясно, когато ние облекчаваме всички длъжници и имъ даваме възможностъ да купуватъ облигации по курсъ 45—50 лева за 100 номинални, и да си плащатъ както редовното плащане, така и предсрочното погашение ал-пари, по номинална стойностъ, че и това е за смѣтка на държавата и за смѣтка на Земедѣлската банка. Докато това продължава, тиражи нѣма да ставатъ, Земедѣлската банка ще държи тази имобилизация, тя не ще може да почне да се освобождава отъ нея. Понеже срѣднитъ процентъ на кредитната лихва е 5%, а тя има и 2% режия, за администриране, за бюджетъ, всичко става 7%, а срещу това тя получава 5%, ясно е, че при единъ по-голямъ пласментъ, отъ 3 милиарда лева, това сж 60 милиона лева годишно загуби. Колкото повече насърждаваме това, толкова повече се отдалечава моментътъ за тиражи, толкова повече Земедѣлската банка ще губи по 60 милиона лева годишно и, отъ друга страна, толкова повече тя не може

да стане ликвидна, за да може по-скоро да влѣзе въ своята прѣка задача.

Както казахъ, туй, което е направено досега, изчислено е, че може да се покрие съ тази субсидия отъ 130.000.000 л. Но дали държавата може да понася повече, дали ще бѣде справедливо да ѝ останатъ тежести отъ кредиторитъ и т. н., това сж въпроси много сложни, които ще трѣбва да бѣдатъ разисквани и разяснени съ всичката загриженостъ, съ всичката предвидливостъ, съ всичката предпазливостъ. Защото, както знаете, законътъ за облекчение на длъжницитъ има две цели: първо, да подпомогне длъжника и, второ — да закрепи довѣрието, да възстанови кредита. Може би има стопански единици, които страдатъ и отъ това, че като сж облекчени повече, не могатъ нито една стотинка кредитъ да намѣрятъ за нови инициативи. А времето тече, годинитъ минаватъ. Ако досега можеше да се свърши съ тази проблема, да се влѣзе въ нормалния пътъ на кредитирането, може би плюсовѣтъ отъ възстановяването на кредита щѣха да заличатъ минуситъ.

Съ две думи искамъ сжщо така да отговоря на въпроса, дава ли новиятъ бюджетъ много за чиновничеството. Едва ли не се направи алузия, че 400-тъ милиона лева въ повече по новия бюджетъ сж само за увеличаване на чиновницитъ, че нѣмало нужда да се увеличаватъ, че нѣмало нужда да се мисли тукъ-тамъ за подобрене и че тая сума можеше да се даде за народното здраве или за по-полезни стопански цели.

Безъ да се спирамъ по-подробно, защото преждеговорившитъ разясниха достатъчно този въпросъ, азъ само съ нѣколко цифри искамъ да напомнимъ, че ако въ новия бюджетъ се даватъ 180 милиона лева за увеличение бюджета на Министерството на войната и на Дирекцията на въздухоплаването; ако за земедѣлнето се даватъ 78 милиона лева; ако за откриване на 50 нови телеграфопощенски станции и други подобрения се даватъ нови 15 милиона лева; ако съ кредититъ за други, макаръ и дребни, стопански инициативи се получава общо увеличение отъ около 400 милиона лева на бюджета — реалното увеличение е само въ размѣръ на 91 милиона лева. Защо става и това увеличение, г-да? Затуй защото, ако ние признаваме нуждата отъ авиация, щомъ имаме повече апарати, трѣбва да имаме и 800 души повече служачи, които да обслужватъ тѣзи апарати. Ако искаме да се осъществятъ мѣроприятията въ земедѣлнето, трѣбва да имаме 762 души нови чиновници, за да може да стане приложима тази програма, която засега си поставя да осъществи Министерството на земедѣлнето. Ако искаме да извадимъ отъ това унищително положение 500 души селски раздавачи съ по 800 л. месечна заплата отъ общинитъ, която не имъ бива плащана съ месеци, ние трѣбва да ги вземемъ въ държавния бюджетъ и ако общинитъ внасятъ, добре, а ако не внасятъ, селскитъ раздавачи пакъ да иматъ въ края на месеца 800 л. Ако отъ 1800 и нѣколко села, отъ които нѣкои съ повече отъ 2.000 души население, сме решили поне въ 50 да откриемъ телеграфопощенски станции, разбира се че за това трѣбва персоналъ. И тамъ трѣбва да увеличимъ персонала съ още 100 и нѣколко души. Ако Министерството на финанситъ иска да не разкачва населението, за 5 л. работа да изминава 40 и повече километри, за да търси акцизното и данъчното управление, ние трѣбва да откриемъ нови данъчни управления или клонове. Смѣтамъ, че загубата, която се понася отъ даването за чиновници, е много по-малка, отколкото печалбата за народното стопанство. Ако на Министерството на правосъдието се даватъ 141 сѣдни въ повече, и то ще бѣде само отъ полза за народното стопанство. Загубата е тукъ бюджетна, обаче стопанството ще има полза, защото съ хиляди разкарвания на стотици километри ще бѣдатъ избѣгнати. Ако въ Дирекцията на народното здраве, къмъ сегашнитъ 80 души участъкови лѣкари, предвидѣхме въ бюджетарната комисию още 100 участъкови лѣкари и още 35 акушерки за селата, азъ смѣтамъ, че и това е отъ полза, макаръ да смѣтамъ, че и това е малко. И азъ ви правя декларация, че при първа възможностъ, ако презъ годината всичко върви добре, ако се реализиратъ нѣкои икономии по нѣкои бюджети или се намѣрятъ нуждитъ суми, държавата ни работа трѣбва да бѣде да увеличимъ грижитъ за народното здраве и да дадемъ колкото се може по-скоро съ нѣкои улеснения. (Ръкоплѣскания)

Азъ свършвамъ по този въпросъ, като ви казвамъ, че сегашнитъ 77.857 чиновници, които имаме, увеличаваме съ още 3.218 души. Разбира се, тукъ не влизатъ чиновницитъ отъ автономнитъ учреждения и общинитъ. Съ тѣхъ всичко ставатъ къмъ 140.000 души. Тази статистика, която се даде за Белгия, е вѣрна и спирамо насъ. Но ние увеличаваме броя на чиновницитъ само съ 3.218 души. Както казахъ, общата цифра на увеличението е 91 милиона

лева. Тукъ влиза и минималното подобрене въ заплатата на народния учител. Ако смѣтате, че 300 и нѣколко енории трѣбва да стоятъ безъ свещеници, ...

Петко Стояновъ: Вие не смѣтате чиновниците по различнитѣ задруги и организации. Съ тѣхъ е още по-голямъ броятъ.

Министъръ Добри Божиловъ: Признавамъ, съгласенъ съмъ. — Ако оставимъ въ тия 300 енории да се разхождатъ ходжи и врачове да мамятъ населението; ако не можемъ да дадемъ 80 свещеници на тия енории; ако смѣтате, че такива икономии могатъ да бѣдатъ оправдани, да ги направимъ. Азъ се критикувамъ самъ — че нѣмамъ възможностъ да направя единъ по-голямъ жестъ, за да отговоря на тѣзи нужди, макаръ да виждамъ, че сѣ станали належащи, че народътъ има голямо търпение и се помирява съ това положение.

Казахъ, че покрай обективнитѣ критики, за които благодаря, имаше и такива, които се отнесоха съ абсолютно отрицание къмъ предложения бюджетпроектъ. Г-да! Азъ нѣмамъ право нито да бѣ сърца, нито пъкъ мога да искамъ, щото всички хора да мислятъ еднакво. Но поставямъ си само въпроса: ако има известни въпроси, най-подире, по които всѣки е свободенъ да мисли както иска, защо да не се замислимъ за българската действителностъ, преди да отречемъ даването на 80 свещеници въ триста енории безъ свещеници, даването повишението на заплатитѣ на свещеницитѣ, за всѣки 6 прослужени години, даването безотчетни на тия, които завеждатъ съставни енории? Ако не имъ платимъ, тѣ нѣма да отидатъ да извършатъ работитѣ, защото трѣбва да направятъ разности. Можемъ ли да поддържаме, че въ 2.000 села нѣмаме право — когато отъ 15 години не е открита телеграфо-пощенска станция — да откриемъ 50 телеграфопощенски станции; че нѣмаме право да смѣтнемъ, че е подъ достойнството на държавата да държи 500 селски раздавачи съ по 800 л. месечна заплата и да не имъ се плаща съ месеци; можемъ ли да отречемъ крайната нужда за подобрене на болничното дѣло — нѣма да говоримъ, да стигнемъ до идеална предпазна медицина и т. н.; можемъ ли да твърдимъ, че народниятъ учител нѣма право и на тази малка поправка въ заплатата, която се даде; че трѣбва да протѣждаме да разкарваме хората по за 5—10 л. на стотници километри да търсятъ данъчното и акцизното управление и да отиватъ за най-дребни работи на далечни мѣста, на 40 км., до сѣдилищата? Азъ смѣтамъ, че, обективно, по тия точки ние не можемъ да бѣдемъ на различни мнения и не можемъ да не признаемъ, че това, което се прави, макаръ и малко, е направено въ името на най-належащитѣ нужди на народа.

Спомена се, че за земедѣлието било дадено малко. Азъ самъ се критикувамъ, но можехъ ли да направя повече отъ това, когато въ продължение на 3—4 години бюджетътъ на земедѣлието е окастренъ, когато е намаленъ съ 80 милиона лева? Можехме ли, следъ като дадохме 80 милиона лева, намалени досега, и дадохме 120 милиона лева нови, да направимъ всичко наведнажъ, когато азъ чувамъ критики даже за заема отъ 128 милиона лева отъ Земедѣлската банка? По редовния бюджетъ съмъ измѣрилъ възможността до крайния предѣлъ. Не мога да постѣя друго — въ момента не мога. Ако по-късно се намѣрятъ срѣдства, разбирамъ, но смѣтамъ, че най-добросъвестно преценихъ, че това бѣше възможното въ дадения моментъ.

Спомена се за чл. 118 отъ закона за данъка върху приходитѣ, за комисията, която дава от време-навреме мнение по прилагането на този законъ. Азъ трѣбва да заявя, че съмъ напълно съгласенъ, какво тази комисия нѣма право да търси нови обекти, да създава данъци за нови обекти, които не съществуватъ въ закона. Но трѣбва също да кажа, че досега не е имало такива случаи, нѣма, нито ще допусна да има. Тая комисия, съставена отъ шефове на надлежнитѣ служби, съ представители на всички стопански съсловия, е отъ голяма полза за разяснение на нѣкои въпроси, които сѣ били решавани отъ Върховния административенъ съдъ по единъ начинъ, а съ поясненията на тая комисия сѣ били решавани другоаче.

Но по-силна е критиката за гербовия налогъ. Помогихъ се да прочуа историята на изработването на проекта и се убедихъ, че комисията, въ която е имало представител членъ на Върховния касационенъ съдъ, въ която е имало представители на Българската народна банка, на търговско-индустриалната камара, на кооперациитѣ и на другитѣ стопански съсловия, е вложила всичката си амбиция, за да се добере до единъ по-опростенъ законъ, който да подхожда на нашитѣ условия и да се прилага лесно. Но като не казвамъ нищо въ упрѣкъ на тая комисия — напротивъ, похвалявамъ я, тя си е доставила ли-

татура отъ всички страни, проучвала е дълго време, дълго време се е бавилъ законътъ, докато се приеме — признавамъ, че въ закона има нѣкои неясни работи, както се каза. Но мога да ви направя декларация, че азъ отъ неясни работи и отъ случайни грѣшки държавни приходи не чакамъ. Предвидени сѣ 470 милиона въ бюджетпроекта. Азъ смѣтамъ, че този приходъ може да се реализира отъ прилагането по смѣстество на закона, безъ да използваме и да глобяваме хората за тия невинни случаи: върху марката имало два пѣти дата, така била залепена или иначе била залепена! И трѣбва да ви кажа, че азъ, който съмъ отъ единъ месецъ и половина министъръ на финанситѣ, всичкитѣ подобни и съмнителни случаи, които бѣха отнесени до комисия, съмъ ги разрешилъ най-ларжъ, въ смисълъ, че трѣбва да гледаме държавата да вземе своето, облога, но да не се ползуваме отъ това или онова погрѣшно разбиране или неволна грѣшка на този или онзи, който е трѣбвало да залепи една марка. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Още нѣщо трѣбва да ви заявя, безъ да ви отнемимъ много време. Държакъ си най-точна бележка за всички препорѣки, за съкращенията, които трѣбва да се направятъ. Но, г-да, азъ пакъ повтарямъ, да имате предвидъ, че въ 15-тѣ дни, които имахъ на разположение за изработването на държавния бюджетъ, азъ не можахъ да се сира на всички подробности и затова ви давамъ декларация, че презъ течение на годината, докато бѣда тамъ, (Сочи министерската маса) всѣкаква разумна икономия, каквато мога да направя, ще я направя, въпрѣки това, че въ бюджета има кредити за това. Но съгласете се, че за това трѣбва време, че за това трѣбва проучване, трѣбва внимание, защото често пѣти въ бързината могатъ да станатъ по-големи грѣшки, въ желанието да се направятъ икономии.

По отношение на данъчната тежестъ също трѣбва да направя едно разяснение, което не е отъ голяма практическа стойностъ, защото, вмѣсто 30, може да излѣзе 35, може да излѣзе 34. Въ всѣки случай дължа да подчертая, че бюджетътъ на железницитѣ не бива да го вземаме като данъчна тежестъ, защото тамъ сѣ така нареченитѣ услуги, които влизатъ въ повечето случаи въ kalkulацията; ако е превозъ на стоки — превозътъ ще влѣзе въ kalkulацията на цената на стоката и т. н. Така че, трѣбва да вземаме само това, което е въ държавния бюджетъ, въ фондовитѣ бюджети и въ бюджетитѣ на общинитѣ.

По отношение на вътрешния дългъ констатираното увеличение е вѣрно. Но също трѣбва да признаемъ добросъвестно, че гарантираниятъ отъ държавата дългъ, нарастналъ на 7 милиарда лева, е главно заради Погасителната каса. Последната представлява 4 и половина милиарда лева. Опрошаването на дълговетѣ въ размѣръ на 20—40%, всщностъ е тежестъ на самата държава. Защото принципътъ, на който бѣше поставенъ законътъ за дължницитѣ, отначало бѣше, че като си плащатъ дължницитѣ въ пари, ще плащатъ за 15 години съ 5% лихва, а държавата ще погасява облигациитѣ за 20 години съ 3% лихва. Впоследствие се направи измѣнение и се допусна и предсрочното изплащане да става съ облигации, купени на половинъ цена, които да сѣ взематъ ал-пари. Но, разбира се, и бюджетнитѣ възможности да се отиде по-нататкъ сѣ много малки, за да не кажа никакви. И моето убеждение е, че намалението на задълженията отъ 20 до 40%, въ края на краищата, съ това прилагане на закона, съ тия измѣнения, които станаха, ще се понесе отъ държавата и нѣма да се покрие отъ тия разлики, на които законътъ бѣше построенъ въ началото — че дължникътъ, като плаща 15 години съ 5%, ще може да плати редуцираната сума отъ това, че държавата ще плаща 20 години съ 3%.

Г-да! Азъ не искамъ да ви отнемамъ повече време. Казахъ, че давамъ разяснения само по финансовитѣ и стопанскитѣ въпроси — че даже и по тѣхъ, ако съмъ пропусналъ нѣщо, въ комисията или въ пленума, при второто четене ще мога да го разясня допълнително.

Още единъ пѣтъ, като благодаря за всички ония критики, които се направиха, и отъ които си вземамъ добра бележка, азъ дължа да ви направя и следната декларация. По повеление на Държавния глава поехъ едно отъ най-труднитѣ министерства. Вѣрвайте ми, че това азъ не го направихъ нито отъ тщеславие, нито за задоволяване на нѣкаква лична болна амбиция. Напротивъ, азъ дойдохъ, като най-простъ войникъ, да изпълня най-тежкия си граждански дългъ. (Продължителни ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра и викове „Браво!“) И понеже не съмъ дошелъ да служа на нѣкакво политическо вѣруе, затова правя апелъ къмъ васъ: помогнете ми, подкрепете ме, защото една стихийна бюджетна буря се развива по цѣлия святъ, въ всички страни. Обаче азъ смѣтамъ, че, ако сме сплотени, ако сме единни, ние ще можемъ благополучно да минемъ

презъ пламъците на тая голъма стихия, която се разра-
зва по цѣлия свѣтъ. Отъ друга страна, азъ вѣрвамъ, че
може нашата малка страна да се поогъне малко, като една
млада фиданка, обаче съ подкрепата на всички, ние ще
изживѣемъ благополучно, ние ще излѣземъ на единъ по-
добъръ край. (Продължителни ржкоплѣскания отъ дѣсно
и центъра и викове „Браво!“)

Председателствуващъ Георги Марковъ: Пристъпваме
къмъ гласуване. Които г-да народни представители прие-
матъ на първо четене законопроекта за бюджета на дър-
жавата за 1939 г., както се прочете, моля, да вдигнатъ
ръка. Мнозинство, Събранието приема.

(Председателското мѣсто заема председателятъ Стойчо
Мошановъ)

Председателъ Стойчо Мошановъ: Г-да народни пред-
ставители! Пристъпваме къмъ втора точка отъ дневния
редъ —

ДОКЛАДЪ НА БЮДЖЕТАРНАТА КОМИСИЯ ПО БЮ- ДЖЕТОПРОЕКТА ЗА РАЗХОДИТЪ ПО МИНИСТЕР- СТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЪ РАБОТИ И НАРОДНОТО ЗДРАВЕ ЗА 1939 Г.; А) АДМИНИСТРАЦИЯ И ПОЛИЦИЯ.

Преди да пристъпимъ къмъ разглеждането на тая
точка, азъ дѣла да дамъ г-да народнитѣ представи-
тели едно обяснение. Когато гласувахме дневния редъ въ
миналото заседание, нѣкой отъ г-да народнитѣ представи-
тели направиха възражение, че неправилно се поставя въ
дневния редъ едновременно първото четене на законо-
проекта за бюджета на държавата и второто четене на
законопроекта за бюджета на държавата. Не споря, дали
г-да народнитѣ представители сѣ имали основание да на-
правятъ това. Даже съмъ наклоненъ да вѣрвамъ, че сѣ
имали известно основание, защото и въ миналото е пра-
вено такова възражение. Но азъ вземахъ думата, за да
докажа, че съмъ действувалъ съгласно една практика,
която и въ миналото я е имало, и че тая практика е била
защитена въ Народното събрание отъ единъ държавникъ
— покойниятъ Ляпчевъ — чиято компетентностъ по въпроса
за парламентарната практика и бюджетната техника ви-
наги е била признана.

Въ 1931 г., въ 60 заседание на XXII обикновено На-
родно събрание, IV редовна сесия, е билъ гласуванъ дне-
вниятъ редъ за следното заседание, като въ четвърта точка
е било предвидено: първо четене законопроекта за бюд-
жета на държавата за 1931/1932 финансова година — отго-
воръ на министра на финанситѣ, а въ шеста точка —
презъ една точка — е билъ поставенъ докладъ на бюдже-
тарната комисия по бюджетопроектитъ за разходите на:
а) държавнитѣ дългове и по изпълнението на договоритѣ
за мира; б) Върховното правосудство; в) Министерството
на вътрешнитѣ работи и народното здраве; г) Министер-
ството на търговията, промишлеността и труда; д) Ми-
нистерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти.

Петко Стайковъ: Тогава имаше 3 четения.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Моля, третото четене
нѣма абсолютно никакво значение за случая.

Петко Стайковъ: Другъ правилникъ имаше.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Старииятъ правилникъ
въ това отношение нѣма абсолютно никаква промѣна.

Петко Стайковъ: Г-нъ председателю! Понеже визирате
мене, който направихъ това предложение, да се извади
втората точка отъ дневния редъ, позволете ми една ми-
нута обяснение.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Моля.

Петко Стайковъ: Вашата послѣлка на „позорното минало“
нѣма абсолютно никакво значение, защото сме свър-
шено другъ Парламентъ и друга легислатура. А Вие знаете,
че всѣка легислатура си създава своя практика свършено
свободно. Това едно.

Второ, въ „позорното минало“ имаше три четения и,
следователно, имаше възможностъ, преди да дойде бюдже-
тътъ на трето четене, да мине два пѣти тукъ съ обсъж-
дане на неговитѣ подробности.

Трето, никога не може да бѣде разглежданъ отъ На-
родното събрание на второ четене единъ законопроектъ
въ заседанието, въ което ще се приеме сѣщиятъ законо-
проектъ на първо четене. Вие не знаете, г-нъ председа-
телю, дали Народното събрание щѣше да приеме на
първо четене бюджетопроекта на държавата, за да го по-
ставите на второ четене.

Нѣкой отъ дѣсно: Знае, знае.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Моля, азъ ще от-
говоря.

Петко Стояновъ: Вие това не може да знаете. Че ще
се гласува отъ мнозинството, това може да се знае пред-
варително, но отъ гледище на правилника никога не може
да се знае, какъ ще реши Народното събрание, защото то
е суверенно.

Следователно, предвидъ на това, че вие не можехте да
знаете, дали ще бѣде гласуванъ въ днешното заседание
бюджетопроектитъ на първо четене, не можехте да го сло-
жите на второ четене въ сѣщото заседание.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Г-да народни пред-
ставители! Азъ искамъ да обясня този въпросъ, защото
ще го свържа съ практиката, която ще трѣбва да въз-
приемемъ при разглеждането на бюджета на второ че-
тене.

Първо, ние въ този моментъ не пристъпваме къмъ
второ четене на законопроекта за бюджета на държавата.
Това е много важно. Ние гласувахме днесъ на първо че-
тене законопроекта за бюджета на държавата, но ние
днесъ къмъ второ четене на законопроекта за бюджета
на държавата не пристъпваме. Ние извършваме една под-
готвителна работа — да гласуваме бюджетитѣ на отдѣл-
нитѣ министерства, като, съгласно конституцията, ги гла-
суваме статия по статия. Следъ като гласуваме бюджетитѣ
на всички министерства, тогава ще се пристѣпимъ къмъ вто-
рото четене на законопроекта за бюджета на държавата,
който ще бѣде поставенъ на дневенъ редъ въ отдѣлна
точка. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Петко Стояновъ: Не е така.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Точно така е. Това е
практиката. Ние искаме да установимъ една практика,
загуй азъ поисквахъ отъ Народното събрание, дали е
съгласно съ предложението, което бурото направи. Не
оспорвамъ, че може да се намѣрятъ прецеденти за про-
тивното, но азъ искамъ да се признае, че не нарушавамъ
конституцията, тъй както се каза въ последното заседание.

Съгласно правилника, на който толкова много се държи,
на второ четене се говори по 15 минути. Обаче председа-
телството, като има предвидъ, че се намираме предъ раз-
глеждането на първия бюджетъ на държавата, следъ
както четири години не е имало Парламентъ, отъ една
страна и, отъ друга — че вследствие на установената пра-
ктика и на сливането на извънредната и редовната сесии,
нѣмахме тронно слово, председателството ще даде право
на народнитѣ представители да се изкажатъ по-нашироко
по всички отрасли на управлението.

Азъ правя апелъ: тая коннессия, която председател-
ството прави по силата на дискреционната властъ, която
има по правилника, да бѣде схваната правилно отъ г-да
народнитѣ представители и тѣ да го улеснятъ при ра-
зискванията по бюджетитѣ на второ четене, като не се
сърдятъ на председателството, ако то не остави това да-
дено право на народнитѣ представители — да се изкажатъ
малко по-нашироко по бюджетитѣ, които сѣ поставени
на дневенъ редъ — да отиде до крайности. Имайте пред-
видъ, че крайната дата, до която трѣбва да ладемъ бюд-
жетъ на държавата, за да избѣгнемъ дванадесетинки, е 28
януарий. Ако вследствие на това се удължатъ дебатитѣ,
може би следъ празниците ще ни се наложи да порабо-
тимъ малко повече отъ това, което опредѣлихме вече съ
едно наше решение.

Следъ тия нѣколко думи, азъ вѣрвамъ, че ще бѣда
разбранъ отъ всички и че председателството ще има съ-
действието на г-да народнитѣ представители.

Пристъпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ

Има думата г-нъ докладчикътъ.

Докладчикъ Гето Кръстевъ: (Чете)

„МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЪ РАБОТИ И НА- РОДНОТО ЗДРАВЕ.

Часть I.

Администрация и полиция“.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Има думата народ-
ниятъ представителъ г-нъ Цвѣтко Петковъ.

Цвѣтко Петковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни пред-
ставители! Поставениятъ днесъ на дневенъ редъ бюджетъ
на Министерството на вътрешнитѣ работи и народното
здраве е въ тѣсна връзка съ административното дѣление
на страната. Ето защо, преди да говоря по бюджета на
това министерство — отдѣлъ администрация и полиция —

ше се спра да разгледамъ административното дѣленіе на страната.

Г-да народни представители! По основния ни законъ, както ви е известно, територията на царството се дѣли на окръжия, околии и общини. Сѣщиятъ основенъ законъ разпорежда, че това дѣленіе се урежда съ специаленъ законъ. Такъвъ специаленъ законъ за административното дѣленіе на страната, презъ 60-годишния ни свободенъ животъ, е издаванъ много пѣти и съ него сѣ допуснати доста много грѣшки, които пѣкъ сѣ нанасяли голѣми пакости на нѣкои краища на страната ни.

Г-да народни представители! Една такава грѣшка се извърши и на 19 май 1934 г., когато нѣколко окръжни градове, находящи се предимно по границитѣ на страната, като градовете Варна, Русе, Видинъ, Кюстендилъ, Горна Джумая и Кърджали, бѣха понижени въ околийски. Сѣщото нѣщо стана и съ Търново, старата столица на България; и този градъ сѣщо така отъ окръженъ бѣше пониженъ въ околийска паланка.

Г-да народни представители! 19-майското правителство предприе тази централизация съ доброто намѣрение да се постигнатъ икономии въ държавния ни бюджетъ. Днесъ, обаче, всички знаемъ, че съ направената централизация не се реализираха икономии нито по едно ведомство. Защото почти навсѣкѣде стана просто на просто събиране на службитѣ отъ нѣколко окръжни и околийски градове на едно мѣсто, въ новосъздадения областенъ центъръ. Съ това не стана съкращение на нѣкоя служба; направи се само преименуване на ръководнитѣ служби, и на поставенитѣ ръководители на службитѣ се даде като помощенъ персоналъ този на закрититѣ окръжия.

Г-да народни представители! Тази централизация, извършена на 19 май 1934 г., отдалечи службитѣ отъ народа, направи мѣжко ползуването отъ тѣхъ и, споредъ мене, до голѣма степенъ е причина за бюрократизирането на тѣзи служби. Като примѣръ въ това отношение ще ви посоча, какъ стана събирането на мировитѣ сѣдилища въ гр. София съ тѣзи отъ Софийската селска околия. До преди 19 май 1934 г. въ София имаше 7 мирови сѣдилища, а въ Софийската селска околия имаше още 3 мирови сѣдилища, именно по едно въ Своге, Перникъ и Сливница. Значи всичко въ гр. София и Софийската селска околия имаше 10 мирови сѣдилища. Следъ реформата отъ 19 май 1934 г., вмѣсто 10 мирови сѣдилища, създаде се само едно сѣдилище — Софийскиятъ околийски сѣдъ съ единъ шефъ сѣдия и съ 10 замѣстници сѣдии. Следователно, не се направи намаление на персонала съ тази реформа, а числото на сѣдитѣ се увеличи съ единъ — шефѣтъ на Софийския околийски сѣдъ. Тази централизация на сѣдилищата отъ Своге, Перникъ и Сливница въ гр. София се понасяше много тежко отъ населението на Свогенския, Пернишкия и Сливнишкия краища, защото за най-малката справка то бѣше принудено да дохожда въ София, да харчи по стотина лева за пътъ по влаковете и да губи по 2—3 дни. По сѣщия начинъ се събраха тогава и бирническитѣ участъци отъ тѣзи и други мѣста, и за едно бирническо удостоверение хората бѣха принудени да идватъ чакъ въ София.

Г-да народни представители! Много отъ тѣзи грѣшки, допуснати съ централизацията, проведена отъ 19-майското правителство, бѣха поправени отъ последващитѣ правителства подъ шефството на днешния министъръ-председателъ; други се поправятъ съ сегашния бюджетъ. Има, обаче, случаи, които не могатъ да се поправятъ чрезъ бюджета. За да се поправятъ тѣ, необходимо е ново административно дѣленіе на страната, необходимо е ново областно и ново околийско дѣленіе, необходимо е сѣщо и ново прегрупиране на общинитѣ, защото и въ последното, както и въ областното дѣленіе, за което преди малко говорихъ, се съдържатъ много нецелесѣобразности. Ще ви посоча единъ примѣръ въ това отношение.

Г-да народни представители! Покрай съществуващитѣ околии съ население между 20.000 и 30.000 души, съ сравнително малко пространство, въ нашата страна има и околии съ население отъ 150.000 до 200.000 души население, значи околии, които сѣ 5, 6 и 8 пѣти по-голѣми отъ най-малкитѣ околии. Една такава околия е Софийската селска околия, която до м. априлъ на току що изтеклата 1938 г., преди да влѣзатъ нѣколко села отъ нея въ Голѣма София, имаше 195.000 жители. Това население бѣше разпрѣснато въ крѣгло 150 села. По пространство тази околия е сѣщо много голѣма. Първоначално тя не е била толкова голѣма. Но презъ 1901 г. нѣкакъвъ тогавашенъ реформаторъ е закрилъ бившата Искрецка околия, обхващаща Свогенския край, имаща къмъ 40.000 души население и голѣма планинска повърхност, околия съществуваща още отъ освоеніето, като я е присѣдинилъ къмъ и безъ това голѣмата Софийска околия. Софийската околия-обхваща,

освенъ селата на Софийското поле, включително тѣзи отъ Сливнишкия край, още и Пернишкия и Свогенския краища, имащи всѣки единъ отъ тѣхъ крѣгло по надъ 40.000 души население.

Г-да народни представители! Такива голѣми околии, като Софийската селска, не могатъ добре да се администратиратъ. Началницитѣ на околийскитѣ служби, и при най-голѣмо желание отъ тѣхна страна, нѣматъ физическа възможностъ, даже когато сѣ прослужили на тѣзи служби по повече отъ 4—5 години, да обхождатъ селата въ околията си. Има села въ Свогенско, въ които агрономъ не е стѣпилъ никога. Какъ можемъ да искаме промѣна на стопанския битъ на тѣза села, когато нѣма кой да поучи населението? Населението въ тѣзи села живѣе така, както сѣ живѣли дѣдитѣ му, обработка земята си и отглежда добитѣка си сѣщо по първобитенъ начинъ. Въ тѣзи планински села има много подходящи мѣста за орѣхови гори, за овощни градини и за черничевы градини. Тамъ въ планинитѣ има много хубави долини, които могатъ да бъдатъ отлични овощни градини. Нѣма, обаче, държавни органи, които да потикнатъ населението къмъ овощарство или къмъ модерно скотовѣдство.

Г-да народни представители! Такива голѣми околии, като Софийската, има и други. Тѣ трѣбва да се раздѣлятъ по на 2—3 околии. Специално отъ Софийската околия трѣбва частъ по-скоро да се откъснатъ и обособятъ въ самостоятелни околии тритѣ ѣ краища — Пернишкиятъ, Свогенскиятъ и Сливнишкиятъ.

Г-да народни представители! Само съ прокарването на една децентрализация на службитѣ ние най-добре ще задоволимъ населението. Само така ние ще доближимъ службитѣ до него и само по този начинъ ние ще се боримъ съ бюрократията и ще подобримъ управлението.

Г-да народни представители! Зная, че Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве проучва въпроса за едно ново административно дѣленіе; зная, че то е замислило създаването на редъ нови околии. Изказвамъ пожелание г-нъ министърѣтъ частъ по-скоро да внесе законопроектъ за горната целъ.

Г-да народни представители! Ще се спра сѣщо и на нашитѣ селски общини, защото и тѣ сѣ подъ ведомството на Министерството на вътрешнитѣ работи. До 19 май 1934 г. тѣ бѣха малки, слаби финансово. Дотогава въ тѣхъ и чрезъ тѣхъ се само партизаниваше и сѣдствата имѣ отиваха за облагодетелстване на партизани, за издрѣжка на надничари, така нареченитѣ бастунджии. Дотогава много малко се работѣше въ селскитѣ общини за благоустрояване на селата. Следъ сгрупирането на селскитѣ общини, създадохъ се по-силни финансово общини, съ по-голѣми възможности и се заработи за благоустрояване на селата. Така стана, обаче, само въ полскитѣ общини, не и въ планинскитѣ, съставени отъ планински села.

Г-да народни представители! За селата въ планинитѣ това сгрупиране създаде голѣми неудобства. Тамъ има случаи населени мѣста да отстоятъ на 15 км. отъ центъра на общината; има случаи, при които, освенъ че селата отстоятъ на 15 км. отъ общинския центъръ, но за да се отиде отъ тѣзи села въ общинския центъръ, трѣбва да се преминава главното било на Стара-планина, което било въ продължение на 6 месеци въ годината презъ зимата е рѣнаги покрито съ снѣжни прѣспи и е непроходимо. Такива случаи има доста. Има ги и въ Софийско. Въ Свогенско селата Осеновлякъ и Брѣзовъ-долъ се намиратъ на северния склонъ на главното било на Стара-планина, а общинскиятъ имѣ центъръ се намира въ с. Буковецъ, разположено въ южния склонъ на главното било на Стара-планина. Сѣщото нѣщо е и съ с. Ябланица, Софийско, отъ кѣдето човѣкъ, за да отиде въ общинския центъръ — с. Кремиковци — ще трѣбва да мине покрай върха Мургащ, пакъ презъ главното било на Стара-планина. Има такива села въ Голѣмо и въ други краища на страната.

Г-да народни представители! Не мога да не призная, че това сгрупиране на селата въ голѣми общини почти навсѣкѣде не донесе очакванитѣ икономии въ персоналнитѣ имѣ разходи; сѣщо не се постигна намаление на общинскитѣ данѣци, както се очакваше преди реформата; но въпреки тия недѣзи, това сгрупиране, поне въ полскитѣ райони, трѣбва да се запази, защото създаде финансово по-силни общини, съ което се ускори и засили благоустройството на селата имѣ.

Г-да народни представители! Разглеждайки въпроса за нашитѣ общини, азъ си позволявамъ да дамъ следнитѣ препорѣжки.

Първо, да се запази началото назначаемъ кметъ.

Второ, въ планинскитѣ мѣста да се допуснатъ общини по-малки отъ сегашнитѣ, по съображенията, които изложихъ преди малко — отдалеченостъ и непроходимостъ.

Трето, да се намали цензът на кметовете в по-малките общини, като се слъзе на гимназиално образование и дори на петокласно образование.

Четвърто, да се премахнат съдебните функции на кметовете, които им пръчат да отдадат достатъчно внимание на останалата си работа, а така също и поради това, че не всички са юристи и не всички могат да дадат качествено правораздаване. Премахването на тия функции ще освободи и бирника на общината да събира частните вземания и ще му даде възможност да събира само общинските данъци. Препоръчвам да се запази за кмета само нотариалната служба за завърка на подписи под договори, пълномощия и пр.

Пето, да се улесни службата на общинския бирник, като се съберат 33-те различни фондови вноски в един единствен фонд, в един глобален процент, а държавата по-нататък да си разпределя този единствен фонд между разните й фондове, според нуждите на всеки един от тях.

Шесто, да се освободи общинският бирник от събирането на многобройните държавни данъци и налози, събирането на които е натоварен. А той сега е натоварен да събира много такива, между които желъзножителен данък, еднодневен доход, пътен данък, скотовъден фонд и пр. и пр.

Седмо, да се внесе по-скоро законопроекта за финансово облекчение на общините за задълженията им със строеж на училища, водопроводи, електрически централи, болници и други благоустройствени работи.

Осмо, да им се създадат нови приходоизточници, като държавата им отстъпи данъка-беглик и други някои по-дребни данъци, за да могат да посрещат новите нужди, които животът и новото време им налагат.

Г-да народни представители! Преди да приключа съ административното дѣлене, позволявам си да припомня на народното представителство, че до 1933 г. в нашата страна съществуваша самоуправителни тѣла, наречени окръжни съвети. През 1933 г. тѣзи самоуправителни тѣла, които бѣха просъществували цѣли 55 години и бѣха допринесли съ своята дейтелност твърде много за стопанското издигане на страната, бѣха закрити. Тѣзи окръжни съвети имат голѣми заслуги въ новдигането на овощарството. Тѣ бѣха помощни органи на българската държава.

Софийският окръжен съвет, въ който като окръжни съветници вземаха участие първите държавници на нашата страна, при закриването си предаде на българската държава, освен голѣмата скръжна палата, освен многобройните окръжни ветеринарно-медицински лѣчебници, освен многобройни нови сгради, като въ Искрецъ, Пирдопъ, Новоселци и пр., и девет овощни разсадници и едно окръжно стопанство. Въ миналото тѣзи разсадници туриха начало на овощарството въ Софийския окръгъ. Не е безинтересно да кажа тукъ, че инициативата за въвеждане на овощарството въ Софийския окръгъ принадлежи на Софийския окръжен съветъ, че Софийският окръжен съветъ е открил първия овощарски разсадникъ въ страната. Освенъ това, окръжните съвети кооперираха селата и създадоха кооперативни фондове за планиране и водоснабдяване, чрезъ които се планираха и водоснабдиха почти всички села на Софийския окръгъ.

Това стана и въ цѣла България, г-да народни представители. Вие знаете навсѣкѣ въ България окръжните палати, окръжните разсадници, окръжните ветеринарно-медицински лѣчебници. Знаете хубавите училища, които се направиха съ помощитъ и сръдствата, отпущани отъ окръжните съвети на общинитъ — училища образцови въ всѣко отношение. Отъ нѣкои отъ тяхъ на времето бѣха поискани образци и снимки отъ пълномощни министри на велики сили, за да бждатъ изпратени въ тѣхните страни. Такива училища имаме въ Пирдопъ, въ Буново — Пирдопско, въ Клисурса, въ Самоковско и другадѣ, които сѣ гордостъ на българската държава.

Окръжните съвети бѣха закрити въ 1933 г. подъ единственъ предлогъ, че ще бждатъ създадени околийски съвети, които щѣли да поематъ тѣхните функции.

Г-да народни представители! Повдигайки този въпросъ, не искамъ да бжда разбранъ въ смисълъ, че настоявамъ да бждатъ възстановени окръжните съвети въ сѣция имъ видъ, въ сѣщата имъ форма. Смѣтамъ, обаче, че е време да се обмисли въпросътъ за създаване на областни или околийски самоуправителни тѣла, на които държавата да възложи нѣкои мѣстни функции отъ по-маловаженъ стопански и благоустройственъ характеръ, защото тя, държавата, не може да задоволи всички искания и не бива да бжде обременявана съ дребни такива.

Смѣтамъ също, че трѣбва да се намѣри начинъ за увеличаване правата на общинските съвети, съ което ще се васили самоуправлението на общинитъ.

Г-да народни представители! По бюджетопроекта на Министерството на вътрешните работи и народното здраве за заплати и въществени разходи на всички служби отъ това министерство, включително и Дирекцията на народното здраве, се предвижда разходъ крѣгло 552.000.000 л. Отъ този разходъ за администрацията и полицията за заплати, за пътни и дневни, за повишения и пенсионния фондъ се предвиждатъ крѣгло 178.000.000 л. Тази сума е значително измѣнена отъ бюджетарната комисия. Разходитъ за администрацията и полицията сѣ отъ необходимитъ, наложителнитъ разходи. Нѣма държава, която да не харчи за администрация и полиция. Чрезъ администрацията държавата поддържа службитъ си и обслужва гражданството. Чрезъ полицията държавата пази общественъ редъ и частната собственостъ отъ посегателства.

Г-да народни представители! Като разглеждаме бюджетопроекта на Министерството на вътрешните работи и народното здраве, прави впечатление, че низшите чиновци на администрацията и полицията сѣ зле платени. Това е истината. Необходимо е да се подобрятъ тѣхните заплати. Това всички съзнаваме, но отъ кѣде да вземемъ сръдства за това? Всички виждаме, че при днешното обединяване на широкитъ градски и селски маси не е възможно да се въвеждатъ нови данъци или да се увеличатъ съществуващитъ.

Г-да народни представители! Ще се спра и на бюджета на Дирекцията на народното здраве, защото по него нѣма да вземамъ думата. За всички подведомствени на тази дирекция служби сѣ предвидени въ бюджета 213 милиона лева. Всички съзнаваме, че тази сума е недостатъчна за една по-добра уредба на тѣзи служби. Ето защо азъ съ задоволство посрещнахъ съобщението на финансовия министъръ за увеличението, направено отъ бюджетарната комисия.

Г-да народни представители! Трѣбва да се стремимъ постепенно, въ нѣколко години, да подобримъ службитъ на Дирекцията на народното здраве. Трѣбва да се стремимъ да създадемъ санаториуми и болници съ достатъчно легла и добре обзаведени. Едновременно съ това, нашъ дългъ е да обемимъ какъ да подобримъ условията на живота въ нашитъ села, особено въ планинскитъ. Подобрявайки условията на животътъ, ще се намалятъ и болеститъ, ще се намалятъ и разходитъ за народното здраве. Необходимо сѣ специални грижи за планинското и полупланинското население, което, поради безмилостното изсичане на горитъ въ миналото и при въвеждане новъ режимъ за използване на горитъ, се чувствува извънредно стѣснено въ своя поминъкъ. Доходитъ на това население отъ горитъ, отъ скотовъдството и отъ слабо доходното му земедѣлие сѣ намаляни толкова много, че то е потиснато отъ страшна мизерия. Планинското население въ нашата страна, което надхвърля половинъ милионъ души, трѣбва да бжде обектъ на специални грижи. Държавата трѣбва да изпрати между това население специалисти, които да го поучатъ, какви нови култури да въведе и какъ да подобри съществуващитъ, за да му се създадатъ нови доходи и да се подобри поминъкътъ му. Също така трѣбва да се погрижимъ частъ по-скоро една частъ отъ това население да се изсели по плодороднитъ полета на Северна и Южна България.

Г-да народни представители! До днесъ държавата е изпращала специалисти само въ полетата. Тамъ се постигнаха отлични резултати. Време е държавата да направи нѣщо и за планинското население, защото то е съ най-здравъ националенъ духъ и трѣбва да бжде подобренъ поминъкътъ му. Подобрявайки поминѣка на това население, ние ще го предпазимъ отъ изграждане, ние ще премахнемъ мизерията, вѣчната спѣтница на която е туберкулозата и други опасни болести.

Г-да народни представители! Завършвайки своята речъ, заявявамъ, че ще гласувамъ за приемането на бюджетопроекта на Министерството на вътрешните работи, администрация и полиция, заедно съ този на народното здраве, при пълното съзнание, че при днешнитъ условия не може да се отдѣлятъ повече сръдства за посрѣщане голѣмитъ нужди на разнитъ служби въ това министерство. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председател Стойчо Мошановъ: Азъ ще моля и другитъ оратори, които ще говорятъ, да иматъ предвидъ кратката речъ на първия ораторъ г-нъ Цвѣтко Петковъ.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Минчо Драндаревски.

Минчо Драндаревски: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Бюджетътъ на държавата, бюджетътъ на общината, бюджетътъ на всѣко едно учреждение е огледало за финансовото положение, въ което се намира държавата, общината или учреждението. Покрай приходния бюджетъ на държавата, намъ ни сѣ представени и бюджетопроектитъ за разходитъ по отдѣлитъ министерства,

единъ отъ които разглеждаме сега — този на Министерството на вътрешните работи. Общо отъ бюджета на държавата ние ще направимъ изводъ, дали наистина държавата е защитила интереситъ на гражданитъ си, дали е била справедлива при облагането имъ съ данъцитъ, които се предвиждатъ въ бюджета, а също и какво е разпределението на службитъ, дали тѣ сѫ въ състояние да отговорятъ на нуждитъ на времето, въ което живѣемъ.

Най-напредъ ние трѣбва да имаме предвидъ какво гони бюджетътъ на Министерството на вътрешните работи. Това министерство е създадено да гарантира правовия редъ въ страната. Въ понятието „правовъ редъ“ се включватъ: свободата, законността и редътъ. Г-да народни представители! Понятието „свобода“ се тълкува различно отъ разнитъ управления и отъ разнитъ управници. За свободата сѫ проливали потоци кръвъ редица дѣйци, редица борци и въ миналото, и въ настоящето, за да може наистина народътъ да се почувствува свободенъ, да се почувствува духовно окрилянъ, за да може да просперира въ всѣко отношение. Имаме ли днесъ ние свобода? Мене ми се струва че днесъ свободата е нахърнена, че това понятие е останало да съществува само книжно.

Председателъ Стойчо Мошановъ: А свободата на трибуната, г-нъ Драндаревски?

Минчо Драндаревски: Казахъ, че въ понятието „правовъ редъ“, г-да народни представители, се включва и законността. Не винаги и не всѣкъде законността е била прилагана отъ полицейскитъ органи еднакво къмъ всички граждани въ тая страна. Не винаги редътъ е билъ възстановяванъ въ кръга на законитѣ. И за да не бѣда голословенъ, азъ ще си послужи съ примѣри отъ недалечното минало.

Г-да народни представители! Всички правителства, които се изредиха следъ 19 май, пожелаваха, щото страната да се умиротвори, положението да се нормализира и да се произведатъ избори за общински съветници и за народни представители.

Димитъръ Търкалановъ: Свободни.

Минчо Драндаревски: Да, свободни. — Години наредъ, обаче, макаръ че нѣмаше прѣчки за произвеждане на избори, това нормализиране на положението се тълкуваше различно, съобразно нуждитъ и интереситъ на тѣзи, които управляваха. Най-после, миналата година правителството се реши да произведе избори за народни представители. Тѣ се произведоха при действието на единъ избирателенъ законъ, който отрича правата на гражданитъ и стѣснява тѣхната свобода, предвидена по конституцията. Той бѣше наистина единъ законъ уникумъ въ нашето управление. Докато конституцията предвижда, че за народни представители могатъ да се кандидатира въ всички граждани, които сѫ грамотни, въ новия избирателенъ законъ се предвиждатъ редица условия, на които кандидатътъ трѣбва да отговаря. По този начинъ не се даде възможностъ на мнозина видни общественици да се кандидатира за народни представители на XXIV обикновено Народно събрание.

Нѣкой отъ дѣсно: И отвори х мѣсто на Васъ.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Азъ искамъ да ви занимамъ тукъ и съ другъ единъ въпросъ. Презъ време на утвърждаването на кандидатитъ за народни представители на XXIV обикновено Народно събрание сѣдалищата бѣха претрупани съ разни донесения, полицейски досиети и пр. и се упражняваше единъ тормозъ, единъ натискъ върху свѣстѣта на много сѣдници, за да бѣдатъ отхвърлени кандидатуритъ на тѣзи или на онѣзи. Заявявамъ ви, не е пътятъ на нагайката, пътятъ на измамата, на тормоза и терора, който се вършеше отъ полицейскитъ органи въ нашата страна презъ време на изборитѣ, по който трѣбва да се комплектува съставътъ на Народното събрание, а пътятъ на свободно изразената воля на гражданитъ.

Г-да народни представители! Не единъ пътъ съмъ ималъ случай да чета въ пресата изявления на министри, че изборитѣ за XXIV обикновено Народно събрание щѣли да се произведатъ подъ знака на абсолютната свобода, на образцовия редъ и дисциплина. Не единъ пътъ сме чували да се твърди това и тукъ, отъ тази трибуна. Даже тогавашниятъ министъръ на вътрешните работи г-нъ Николаевъ излѣзе съ специално окръжно до своитѣ подведомствени органи, въ което заявяваше, че правителството нѣма абсолютно никакви свои кандидати за народни представители. Всѣщностъ, обаче, правителството, въ лицето

на г-нъ министъръ Николаевъ и на г-нъ министъръ Маневъ, съ автомобили обикаляше избирателнитѣ колегии и даваше нареждания за кого да се гласува и за кого да не се гласува. Имаше случаи, г-да народни представители, когато се изземваха бюлетинитъ на кандидати, продупчваха се и имъ се връщаха. Имаше случаи, когато позорното минало на политическитъ партии бледнѣеше предъ действията на новото, на настоящето. (Ржкоплѣскания отъ дѣво)

Г-да народни представители! Преди нѣколко дни единъ народенъ представителъ тукъ, преди да бѣде касиранъ и изхвърленъ отъ Парламента, ви цитира единъ случай, който е уникумъ въ нашата страна презъ време на избори. Г-нъ Никола Петковъ ви цитира тукъ едно писмо, че въ едно село въ Самоковско презъ време на изборитѣ нѣколко десетки души селяни сѫ били затворени въ църквата въ продължение на 3—4 дни и сѫ били принудени тамъ да ходятъ и по естествена нужда, само и само да не имъ се даде възможностъ въ деня на избора да кажатъ на кого даватъ своето довѣрие.

Питамъ ви азъ: за Бога, кое е новото въ тая страна, кое е новото въ това управление? Това ли е новото, че се затварятъ избиратели въ църква? Това ли е новото, че не се дава възможностъ на избирателитѣ да кажатъ за кого гласуватъ?

Никола Стамболиевъ: Значи, изборитѣ сѫ били свободни!

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Азъ искамъ да ви припомня и друго нѣщо отъ времето на изборитѣ. Веднага следъ свършване на изборитѣ, училищнитѣ инспектори въ Чирпанска околия почнаха да кръстосватъ селата и да правятъ анкети, кой за кого е гласувалъ, кой учителъ е билъ председателъ на изборно бюро и ако нѣкой учителъ е билъ председателъ на бюро, кѣдето е избранъ за депутатъ оппозиционеръ, такъвъ учителъ биваше поставенъ въ неизвестностъ за сѣдбата си, защото инспекторътъ снемаше дознание, препращаше го въ инспекцията, отъ тамъ въ министерството и отъ него се искатъ обяснения. (Възражения отъ дѣсно и центъра)

Нѣкой отъ дѣсно: Това не е по бюджета.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни) Моля, г-да! Азъ предупреждавамъ г-нъ Драндаревски, че както е тръгналъ, нѣма да му стигне времето.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Когато говоримъ по бюджета на Министерството на вътрешните работи, ще трѣбва, преди да се гласуватъ кредититѣ, които сѫ необходими за това министерство, да се видятъ ония грѣшки, които това министерство, чрезъ своитѣ органи, е направило и продължава да прави.

Г-да народни представители! Минавамъ къмъ единъ особенъ, своего рода режимъ — режима на цензурата. Въ продължение на четири години българскитъ граждани, българскитъ избиратели, българскитъ данѣкоплатци сѫ подложени на този режимъ. Въ конституцията е казано кога, при какви случаи може да съществува режимъ на цензура. Такъвъ режимъ се въвежда тогава, когато интереситъ на страната сѫ заплашени, когато интереситъ на държавата се намиратъ подъ една угроза. Азъ ви питамъ, следъ тия изявления на министритѣ, че всичко е въ редъ, подъ каква угроза се намиратъ интереситъ на държавата, какво ненормално положение има въ нашата страна, за да продължава режимътъ на цензурата? Безспорно, цензурата въ случая се явява само като едно срѣдство за закрепване на днешния режимъ, който наистина не се ползува съ довѣрието на българския народъ.

Нѣкой отъ дѣсно: Ползува се, ползува се.

Минчо Драндаревски: Обаче цензурата, г-да народни представители, прѣчи за правилното освѣтяване на общественото мнение; гражданитъ долу не сѫ освѣтлени правилно за това, което се върши горе, а същевременно и върховниятъ факторъ е зле освѣтленъ за това, което е долу, въ низинитѣ. И затуй всички ония, които сѫ крепители на режима на цензурата, сѫ врагове и на единия, и на другия фактори. Азъ смѣтамъ, че цензурата, като срѣдство, като методъ въ управлението на нашата страна, ще трѣбва да изчезне, за да настѣпятъ наистина нормални и свободни политически дни за българската държава. (Ржкоплѣскания отъ дѣво)

Г-да народни представители! Въ бюджета на държавата сѫ предвидени редица пера, които действително показватъ, че отъ денъ въ денъ бюджетътъ на държавата става все повече консумативенъ, непродуцителенъ. Не искамъ

да се занимавамъ съ тия пера въ бюджетитѣ на другитѣ министерства. Ще се спра само на тия въ бюджета на Външното министерство.

Нѣкой отъ лѣво: Каква производителностъ исканъ отъ полицията — лобуе? (Оживление)

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Бюрократията е единъ белегъ на разточителство и на нехайство отъ страна на отговорнитѣ фактори въ управлението. На много мѣста въ страната вие ще видите служби, които сѣ излишни, които сѣ създадени въ миналото само за да се удовлетворятъ капризитѣ на отдѣлнитѣ партизани. Тия служби днесъ не само че не сѣ махнати, но се считатъ като една необходимостъ. Бюрократията расте отъ день на день все повече и повече и обхваща цѣлия български политически и общественъ животъ, трови го, докато най-после ще го умори. Една държава може да съществува нормално дотогава, докогато податнитѣ сили на населението сѣ въ състояние да покрѣпятъ разходите ѝ. Говори се, че въ миналото твърде много се разточителствувало въ разнитѣ министерства, че имало 100 милиона лева разходъ за държавнитѣ автомобили и файтони. Премахнато ли е това позорно минало отъ „новото“? Азъ ви моля да надникнете въ селскитѣ общини и да видите, че тамъ, кждето въ миналото нѣмаше възможностъ да се гласуватъ въ бюджета срѣдства за командировки на кмета до града, днесъ има по 2—3 файтона, а пъкъ околийскитѣ и областнитѣ управления иматъ и автомобили. Днесъ почти всички служби иматъ модерното превозно срѣдство — автомобил.

Г-да народни представители! Исканъ да ви напомня единъ вашъ дългъ, една ваша грижа по отношение разточителството и нехайството въ отдѣлнитѣ служби на разнитѣ министерства. Ние ще трѣбва да бждемъ пестеливи, за да имаме наистина единъ бюджетъ поносимъ, който бюджетъ ще може да се реализира отъ податнитѣ сили на българския данѣкоплатецъ. Вие виждате, че днесъ повече отъ всѣки другъ пътъ има безплатни пътувания на цѣли семейства по влаковетѣ, безплатни пътувания съ карти на разни служаци, което напомня наистина едно привилегировано положение на частъ отъ българскитѣ чиновници, което пъкъ намалява приходитѣ на българскитѣ държавни желѣзници.

Когато говоря за разточителство и нехайство, нѣма да се спирамъ и върху оная пагубна роль, която ще изиграятъ дветѣ дирекции, които се създаватъ съ новия бюджетъ, дирекции, които ще поглѣщатъ надъ 40 милиона лева, дирекции, които ще създаватъ само недоволства, само кавги, гюрултии между подтиснати и подтисници, дирекции, които съ нищо нѣма да оправдаятъ своето съществуване, а само ще бжде увеличенъ товарътъ на българското село. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Г-да народни представители! Азъ виждамъ, че съ създаването на тия дирекции се цели да се създадатъ условия и възможности, за да се оформи една правителствена партия.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Г-нъ Драндаревски! Това не е по бюджета на Министерството на външнитѣ работи.

Нѣкой отъ лѣво: Нека се изкаже.

Председателъ Стойчо Мошановъ: По тия работи ще говорите при бюджета на Върховното правителство.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Реформитѣ на едно правителство сѣ белегъ за неговото народовластие и мѣрило за неговото искрено радѣне за нуждитѣ на селото и града. Когато говоря по бюджета на Министерството на външнитѣ работи, азъ съмъ длъженъ да ви напомня, че тѣзи реформи, за които ви говоря, не сѣ намѣрили отражение въ бюджета на Министерството на външнитѣ работи.

Г-да народни представители! Три сѣ элементитѣ на свободната държава: конституция, административно право и самоуправление. Всички говоримъ за конституцията, обаче, за съжаление, различно я схващаме. Едни говорятъ за конституция, а прилагатъ мѣрkitѣ на монархия; други говорятъ за демокрация, но никога не си служатъ съ мѣрkitѣ на демократичното управление. Азъ съмъ длъженъ, че сега е време — и най-вече за Министерството на външнитѣ работи — да се съблюдаватъ разпорѣданията на конституцията, да се гарантиратъ свободитѣ, да се гарантиратъ правата на българскитѣ граждани.

Г-да народни представители! Административно самоуправление ще трѣбва да се даде на българската държава. Отъ 19 май насамъ имаме една реформа по отношение

на общинитѣ: общинитѣ се групиратъ и кметовѣ се назначаватъ. Предпоставката за тая реформа бѣше да има експедитивностъ въ управлението, да има икономия и същевременно управлението да бжде компетентно. Какво разбираше новата властъ подъ компетентностъ? Да се даде възможностъ на общинитѣ да бждатъ управлявани отъ интелигентни хора. Г-да народни представители! Азъ отричамъ тая система на управление. Защо? Защото въ нашата конституция е казано, че общинитѣ трѣбва да иматъ самоуправление. Самоуправлението предполага, че кметътъ, лицето, което застъпва интереситѣ на селото или на града, ще трѣбва да бжде лице, което се ползува съ довърнето на това население. Днесъ има кметове съ висше образование, но между тѣхъ има такива, които сѣ съдени за вулгарни престѣпления, и такива, които въ този моментъ вършатъ безобразия и беззакония. И тия хора се търнятъ само защото иматъ висше образование. Това ли е мѣрилото за новото? Азъ ще ви посоча примѣри. Въ с. Малко-Борисово, Чирпанско, има единъ кметъ, който е обезчестилъ две служничета, за което азъ три пъти отпиряхъ питане до министра на външнитѣ работи, и въпрѣки това, той продължава още да стои на кметския столъ, като една „необходимостъ“ за новото време. Въ с. Оризово, Чирпанско, има единъ кметъ, който по-рано, въ качеството си на съдия, е начетенъ и увеленъ, и само защото представителътъ на новото време въ селската община трѣбвало да бжде съ висше образование, продължава да стои на кметската маса. Азъ питамъ: това ли е новото, което се искаше да бжде създадено? По въпроса за управлението на общинитѣ съмъ длъженъ, че кметовѣ трѣбва да бждатъ избирани отъ населението. Защото иначе ще имаме случая съ кмета на с. Коларово, Старозагорско. Последниятъ, когато имаше три официални дни по случай раждането на Негово Царско Височество Престолонаследника Князь Симеонъ Търновски, съобщава на селянитѣ, никой да не излиза извънъ селото на работа, защото тѣзи три дни били непристъпни. Ето какви сѣ защитѣ кметове, които съ своята „компетентностъ“ понижаватъ достоинството на кмета.

Г-да народни представители! Самоуправлението на общинитѣ ще трѣбва да бжде възстановено. Това е единъ въпросъ принципиаленъ. Кметовѣ трѣбва да бждатъ избирани отъ гражданитѣ на селото или града. Ако искате да създадете работа на интелигентнитѣ хора, нека секретарь-бирничитѣ да бждатъ съ по-големо образование, да бждатъ компетентни хора, а не да стоятъ старитѣ секретарь-бирници съ IV отдѣление, само зашто били заварени на служба. Вие прекъсвате връзката между селянитѣ и управлението, лишавате селото отъ възможността да се самоуправлява, като му назначавате кметъ отъ другия край на България. Това е пагубно, това е зловерно.

Г-да народни представители! Азъ ще ви хвърля единъ лозунгъ, азъ ще ви посоча една належаща реформа по Министерството на външнитѣ работи. Известно е на всички ви, че съ новото административно дѣление, съ новото устройство на общинитѣ, съ новото устройство на държавата, службата околийски управителъ става излишна. Защо? Защото той служи само като кореспондентъ между общината и областта. Този кореспондентски постъ е излишенъ, защото общината може да се отнася направо до областта. Не бива да се харчатъ 18,200,000 л. грѣшници пари за единъ излишенъ институтъ. Осемдесетъ и четири околийски управления ще трѣбва да бждатъ съкратени, за да се спестятъ на бедния данѣкоплатецъ тази сума, която е необходима за производствени цели.

Нѣкой отъ дѣсно: Ти отивашъ противъ конституцията. Околията съществува споредъ конституцията.

Минчо Драндаревски: Ще ви хвърля и другъ единъ лозунгъ по отношение администрирането и полицейницата. Азъ съмъ длъженъ, че когато се касае въпросътъ за полицията, ще трѣбва да се запитае, какво е предназначението на полицията. Предназначението на полицията е да брани интереситѣ, да брани живота и имота на гражданитѣ.

Георги Петровъ: И да произвежда избори.

Минчо Драндаревски: А кой брани живота и имота на селянитѣ? Полицията ли? Бранятъ ги селскитѣ пѣдари, селскитѣ пазванти, селскитѣ разсилни. Следователно, полицията се явява излишна за селото. Полицията е за града, и тѣй като полицията е излишна за селото, а трѣбва за града, нека тя да се плаща отъ общината, а не отъ държавата. Напр. въ гр. София, кждето има около 4—5 хиляди полицаи, ще трѣбва интереситѣ на гражданитѣ да бждатъ пазени отъ една общинска полиция, на която да се плаща отъ тия, чийто животъ и имотъ пазя. Така

ще се икономисат около 75 милиона лева гръбни държавни пари. (Ръкоплъскания отъ лъво)

Г-да народни представители! Освен общинска полиция, тръбва да има и съдебна полиция. Такъв родъ полиция тръбва да се създаде. Искамъ да се обясня по този въпросъ. Днесъ съдител-следователи сж претрупани съ работата и иматъ като помощници по единъ или двама съдебни кандидати. Последниятъ сж безплатни служители на държавата въ продължение на две години. Вие искате да улесните правосъдието, да бжде то по-бързо, по-евтино и да бжде наистина компетентно. Това можете да направите, като дадете възможност да се създаде единъ новъ родъ полиция, наречена съдебна полиция. Тая полиция тръбва да бжде въ подчинение на прокурора на съответния съдъ. Тя ще има за задача да произвежда дознания, които ще бждатъ наистина мърдавни, дознания, които ще се ръководятъ отъ компетентни лица юристи, каквито, слава Богу, имаме въ изобилие. Това сж съдебните кандидати, които всъка година излизатъ съ стотици отъ Българския държавен университетъ.

Ако тия две реформи се направятъ, ние ще реализираме близо 95 милиона лева икономии по бюджета на Министерството на вътрешните работи. А ако българската държава употреби тия пари за стопански нужди, за нужди производствени, наистина ще покаже, че мислѣ за интереситъ на тоя народъ, отъ името на който всички ние говоримъ.

Г-да народни представители! Всички сте свидетели на факта, че малко сж общинитъ, които иматъ уравновесенъ бюджетъ. Болшинството отъ общинитъ приключватъ бюджетитъ си съ дефицити. Затова азъ смѣтамъ, че на общинитъ тръбва да се отстъпи и данъкътъ-завъние, за да имъ се увеличатъ приходитъ и подобри халътъ.

Но вие ще тръбва да имате предвидъ и нѣщо друго. Ако въ България съществува справедливостъ въ управлението, държавата тръбва еднакво да се грижи както за беднитъ, тъй и за богатитъ. Докато на единъ селянинъ, който има 5 декари земя, и 5-тъ му декари сж обложени съ данъкъ, има богаташи, които притежаватъ мебели за милионъ, за два милиона лева, но тия мебели, тоя луксъ, тия скъпоценности не сж обложени, нито държавата, нито общината взематъ нѣщо отъ тѣхъ. Азъ смѣтамъ, че ще тръбва да се въведе у насъ единъ новъ данъкъ, данъкъ върху мебелитъ и скъпоценноститъ, като се предвиди единъ минимумъ стойността на мебели да бжде освободенъ отъ облагане. Така държавата ще може по единъ неусѣтенъ начинъ да реализира приходи отъ голѣмитъ богаташи.

Въ селата има селяни, които, въ продължение на 3—4 години, благодарение на това, че наследодателитъ умиратъ единъ следъ другъ, плащатъ безвъзмезденъ данъкъ равенъ на стойността на имота, а въ градоветъ не плащатъ тоя данъкъ, защото наследнитъ, често милионери, образуватъ акционерни дружества, които сж освободени отъ плащането му. Ето защо тръбва да се създаде законъ, по силата на който всички акционерни дружества, които не почиватъ на закона за дружествата, да бждатъ разтурени или да плащатъ и тѣ безвъзмезденъ данъкъ при смъртъ на наследодателя.

Г-да народни представители! За да зацари една относителна справедливостъ, ще тръбва нашата данъчна система да бжде съобразена съ податнитъ сили на данъкоплатеца. Затова азъ апелирамъ да се създаде законъ за прогресивно-подоходно облагане, (Ръкоплъскания отъ лъво) законъ, съ който да се обложатъ богатитъ, състоятелнитъ съсловия повече, защото държавата най-много на тѣхъ помага.

Ежедневно виждаме да се редятъ прошения за опрощаване на данъци, на глоби, за обезщетения по разни събития и пр. Азъ апелирамъ, за да има една нормализация, едно пълно умиротворяване, да се даде обезщетение на всички пострадали отъ събитията, защото отъ 15 години насамъ действително българскиятъ народъ живѣе едно ненормално време.

Михаилъ Михайловъ: Говорете по бюджетопоекта на Министерството на вътрешните работи.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Бездомническиятъ въпросъ е единъ другъ въпросъ, който интересува гражданитъ въ нашата страна. Докато тукъ се занимаваме само съ бездомничитъ въ София, десетки хиляди семейства по села и градове въ провинцията седятъ безъ керемидка, безъ покривъ за своитъ деца. За тѣхъ никой не е помислилъ. Азъ смѣтамъ, че ще тръбва да се създаде единъ законъ за бездомничитъ, който да даде покровителство на всички бездомници въ страната и да по-

зволи да се снабдятъ съ жилища, съ покривъ и най-беднитъ граждани на българската държава.

Ще тръбва да се премахне и покровителството на паразитната индустрия, за да се даде възможност на българските граждани по села и градове да почувствуватъ, че наистина и въ нашата страна има относителна правда, правда, възвестена и отъ морала, и отъ конституцията, и най-после и отъ епохата, въ която живѣемъ.

Михаилъ Михайловъ: Говори сега за полицията! Остави индустрията! Ще дойде бюджетътъ на Министерството на търговията, тогава ще говоришъ за индустрията. Ти всичко обърка.

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни)

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Минитъ и карьеритъ въ България ще тръбва да бждатъ общински. Минитъ и карьеритъ сж едно народно богатство и тѣ не могатъ да бждатъ експлоатирани отъ частни лица за смѣтка на цѣлокупния български народъ. Тръбва да се създаде законъ, по който българската държава да експлоатира природнитъ богатства, а ония, които сж въ частни ръце, да бждатъ иззети.

Трудовата повинностъ ще тръбва да бжде въ натура, а не въ плащане, за да могатъ целитъ, които си е поставилъ законодателятъ съ създаване закона за трудовата повинностъ, да бждатъ постигнати.

Съобщенията, пжтищата и водопроводитъ сжщо тръбва да бждатъ една задача на управлението. Казвамъ това, защото не виждамъ мърпопрития, които да целятъ издигането въ материално и културно отношение на българския народъ. Безъ съобщения и пжтища нѣма прогресъ.

Г-да народни представители! Затворитъ у насъ сж изпълнени съ политически затворници.

Председателъ Стойчо Мошановъ: Г-нъ Драндаревски! Ограничете се въ рамкитъ на бюджетопоекта на Министерството на вътрешните работи.

Минчо Драндаревски: Азъ смѣтамъ, че ще тръбва да се пуснатъ на свобода политическитъ затворници, за да се намалятъ разходите за издръжка на затворничитъ, отъ една страна, и отъ друга страна, да се даде едно морално удовлетворение на тѣзи, които, увлѣчени отъ известни идеи, сж извършили едно или друго деяние.

Когато се говори за ново въ нашата страна, ще тръбва да се направи рекапитуляция на изминатото отъ 19 май до сега, за да видимъ какво ново е донесло това „ново“ и и доколко основателно може да бжде то подкрепено.

Михаилъ Михайловъ: То остарѣ вече.

Минчо Драндаревски: Вѣрно е, че вашето „ново“ е отдалвна вече остарѣло и че ще тръбва да се направи нѣщо ново, което да изхожда отъ интереситъ на цѣлокупния български народъ, да бжде наистина ново, което да даде духъ, да даде въра, да даде импулъс на българскитъ граждани, да почувствуватъ тѣ, че живѣятъ въ възродена и свободна България. Това ново не тръбва да се ползува отъ приомитъ на старитъ политически партии, които отричатъ; това ново не тръбва да си служи съ извинението, че понеже старитъ партии сж вършили това и това, затова и то може да си позволи да върши сжщото. (Ръкоплъскания отъ лъво) Не е извинително, когато се говори за ново, да се върви по пжтя на старото. Азъ ви питамъ: какво ново се създаде въ държавата отъ 19 май досега? Новото е само туй, че намалихте броя на народнитъ представители, че създадохте новъ избирателенъ законъ, че увеличихте администрацията и полицията, че увеличихте тази година бюджета съ 400 милиона лева, или съ два милиарда лева спрямо оня, който бѣше преди 19 май. Това е новото. Ако друго нѣщо ново има, азъ бихъ желалъ да ми се каже. Новото е това, че се постави единъ намордникъ на българския гражданинъ. Новото е това, че се постави една цензура, която не позволява наистина да се приобщи народътъ къмъ управлението, която създаде една ненормалностъ въ страната и която е незапомнена и отъ най-страшнитъ котерийни времена, каквито имаше въ миналото нѣкога при партийното управление.

Г-да народни представители! И азъ искамъ да се създаде нѣщо ново, и азъ съмъ за новото. И ви заявявамъ, че отричамъ старото съ неговитъ развалини. Но това старо не може да бжде оправдание за вървене по сжщия пжтъ. Старото си отиде. Новото ще тръбва да се роди. Новото ще се роди въ политическата организация на селянитъ,...

Отъ дѣсно: А-а-а!

Минчо Драндаревски:... въ политическата организация на работниците, въ политическата организация на занаятчиите. Това е новото, според мене, и то трябва да бъде възнестено от народното представителство.

Михаил Михайлов: Търговците къде остави?

Минчо Драндаревски: Интелигенцията, която желае да служи на народа, ще се нареди на един от тия фронтове. Друг фронт няма. Има фронт на народа, въ неговата целост: занаятчи, работници и селяни.

Екимъ Топузановъ: А индустриалците, търговците?

Председател Стойчо Мошановъ: (Звъни) Моля ви се, г-да! Оставете оратора да приключи речта си.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Макаръ да не е сложенъ на разглеждане бюджетът на народното здраве, азъ ще ви кажа няколко факти, които ще ви ужасятъ. Има лѣкари, които сж се самозабравили. Такъв е случаятъ съ областния лѣкаръ въ Бургасъ. На страница 14, гл. V отъ бюджетопроекта на Главната дирекция на народното здраве се вижда, че той не получава никаква заплата като началникъ на карантинната служба. А мене ми каза единъ отъ пристанищните лѣкари следния курьозъ.

Михаил Михайловъ: Излъгалъ те е.

Минчо Драндаревски: Каза ми, че тоя лѣкаръ получавалъ по 400 л. на параходъ, получавалъ по 1200 л. месечно отъ параходната компания и по 200 л. отъ всѣки прегледанъ човѣкъ. А това прави около 240.000 л. годишенъ приходъ, вънъ отъ заплатата му, вънъ отъ командировките му изъ областта. Ето защо азъ се обявявамъ противъ скрититъ заплащания на различни служачи по Министерството на вътрешните работи.

Г-да народни представители! Въ обсега на бюджета на Министерството на вътрешните работи спадатъ и няколко фондове. Тамъ спада и друга една дейтелностъ — покровителстване на безработните, покровителстване на гладните, голитъ и боситъ. Какво става съ събиранитъ срдства за помощи? Бѣхъ свидетелъ преди няколко дни на единъ курьозенъ случай. Деца малчугани, 20—30, събрали се около гарата и викатъ: „Министърътъ, министърътъ!“ на единъ човѣкъ, който хвърляше съ лопата въглища. Приближавамъ се и гледамъ: единъ човѣкъ срдна възраст, безъ ржави, съ рединготъ и съ министерска шапка, пробита.

Никола Стамболиевъ: Цилиндъръ, искашъ да кажешъ.

Минчо Драндаревски: Да, цилиндъръ. Питамъ го: „Защо ти казватъ министъръ?“ — „Защото, казва, моето бомбе е министерско и рединготътъ ми е министерски!“

Г-да народни представители! Въ тая страна има хиляди, стотици хиляди гладни, голи и боси, участва на които е страшна. Българскиятъ Парламентъ трябва ли да търпи гавра съ босиците, които носятъ скжсани фракове, скжсани шинели и скжсани ботуши, отъ страна на ония, чиито ситостъ и доволство идатъ отъ труда на тия босици? Не, по тоя пътъ кризата няма да се премахне; по тоя пътъ гладниятъ не може да се нахрани; по тоя пътъ голитъ и боситъ не може да се облѣче. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Михаил Михайловъ: Ще се облѣче съ приказки!

Председател Стойчо Мошановъ: Приключвайте, г-нъ Драндаревски.

Минчо Драндаревски: Необходимо е едно социално законодателство, което да даде възможностъ на гладните, на голитъ, на боситъ да бъдатъ нахранени, облѣчени, да бъдатъ сити и доволни, за да се чувствуватъ граждани на тая страна, която утре ще бранятъ. Това законодателство трябва да има голѣмъ обсегъ, то трябва да бъде създадено отъ едно правителство, което се ползува съ гражданното довѣрие на българския народъ, за да се изгради върху това законодателство социалната правда. (Продължителни ржкоплѣскания отъ лѣво)

Г-да народни представители! Трѣбва да ви напомня, че не съ палиативи трѣбва да се храни българскиятъ беднякъ, не съ подаването на скжсани фракове, не съ подаването на скжсани цилиндри, а съ смѣла реформаторска социална законодателна дейностъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Тая социална законодателна дейностъ може да

проведе само едно правителство, което, опрѣно на довѣрието на българския народъ, изхожда отъ българския Парламентъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Г-да народни представители! Азъ искамъ да ви нахвърлямъ само бѣгло онова, което съмъ констатиралъ, което съмъ видѣлъ като дефектъ въ социалното законодателство на нашата държава. При всѣки голѣмъ празникъ презъ годината правителството, особено Министерството на вътрешните работи, отбелязва това като свой активъ, като своя дейностъ и казва: нахранихме и облѣкохме толкова и толкова души. Мене ми се струва, че най-рационалниятъ начинъ за излъкуване на тая болестъ — безработицата — е да се създаде работа на работника, като се обложатъ всички предприятия, всички фабрики, всички богати хора, които могатъ да плащатъ, съ единъ данѣкъ, който да служи за създаване производителна работа за бедняците, за да могатъ съ честъ, съ достоинство да изкаратъ прехранта си. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) да не бъдатъ поругавани, да не бъдатъ подигравани съ прозвището „министри“, а да бъдатъ наистина сити и доволни. Защото, г-да народни представители, единичното богатство на тия бедняци е тѣхната честъ. И ако имъ отнемете честта, тѣ не представяватъ нищо друго, освенъ едни животни. Ние трѣбва да зачитаме тѣхната честъ, тѣхното достоинство, така както зачитаме достоинството и честта на оня, който е носилъ новия фракъ.

Г-да народни представители! Когато изреждамъ всички тия нѣща, дохождамъ до убеждение, че има хора, които желаятъ да приписватъ само на себе си правото на родолюбие. Днесъ прозвището „предателъ“ е станало синонимъ на беднякъ. Българската полиция, вмѣсто да брани имота и живота на българския гражданинъ, събира разни досиета, прави разни донесения предъ отговорнитъ фактори. Вие ще видите, че болни и недажви бедняци, които нѣматъ срдства, поради това, че сж били наклеветени отъ тоя или оня служащъ въ общината предъ военните власти, като неблагонадеждни, се таксуватъ за предатели и се облагатъ съ най-голѣмия размѣръ воененъ данѣкъ. Къмъ тѣхната нѣмотия, като притурение на тѣхъ несправедливостъ, която се върши по отношению на тѣхъ съ военния данѣкъ, вие ще имате една картина още по-страшна, още по-мизерна отъ всѣка друга, която би могълъ единъ човѣкъ за толкова малко време да ви нарисува.

Министерството на вътрешните работи трѣбва да се самоограничи въ разходитъ. Министерството на вътрешните работи трѣбва да ограничи своя бюджетъ до минимумъ, за да покаже на българския народъ, че въ тежки за народъ и държава дни то се прониква отъ съзнанието за по-сносно отнасяне къмъ българския данѣкоплатецъ и прави жертви, като намали частъ отъ своята апаратура, необходима само за да се раздѣлятъ българскитъ граждани на добри и лоши.

Г-да народни представители! Ще кажа няколко думи и за тѣй нареченитъ полицейски досиета. Въ България сж създадени единъ новъ родъ доказателства за доброто или лошо име на българскитъ граждани: това сж полицейскитъ досиета. Тия досиета сж книги, непрочѣтени отъ никого, въ които се хвърлятъ упрѣци върху дадено лице за дадена деятелностъ. Това сж документи, които служатъ за доказателство предъ сжда. Тѣ лишаватъ мнозина добри граждани отъ възможността да влѣзатъ въ българския Парламентъ или да постигнатъ на служба въ българската държава. Благодарение на тия досиета, може би, най-добритъ, най-способнитъ, най-почтенитъ хора оставатъ вънъ отъ управлението на държавата.

Нѣкой отъ дѣсно: Това е кръгла лъжа.

Минчо Драндаревски: Полицейскитъ досиета трѣбва да престанатъ да играятъ тая роля, която отъ 2—3 години играятъ въ нашата страна. Полицейскитъ досиета трѣбва да бъдатъ само досиета за полицията, но не досиета и за другитъ органи на държавата.

Велизаръ Багаровъ: Умната, Минчо! Дръжъ се!

Минчо Драндаревски: Азъ смѣтамъ, че все по-умно ще кажа отъ онзи, който преди няколко дни ми заяви: „Защо не трѣбва отново да бъдатъ приети въ гимназичитъ слабѣтъ ученици отъ IV-ти и V-ти класове? Въ моя чифликъ да работятъ! Ще имъ давамъ по 2—3.000 л. на месецъ!“ И този господиъ, който иска да плаща на българскитъ деца, за да му работятъ въ чифлика, разправя, че билъ истински представител на този народъ!

Председател Стойчо Мошановъ: Моля, не се разправяйте!

Минчо Драндаревски: Азъ признавамъ, че едно ново тѣло е направено въ тази държава и за него азъ благодаря: то е, че вие научихте българското село да вижда, да гледа и да разбира, че вие насочвате управлението на тази страна мимо неговата воля, мимо неговитѣ интереси, и то си държи добра бележка за всичко това, което вършите. Признавамъ, че не всички отъ тази страна (Сочи въ тѣсно) сѫ съгласни съ тази констатация, която правя. Но азъ дължа да подчертая, че голѣма частъ отъ васъ иматъ гражданската доблестъ да признаватъ, че „новото“ въ управлението отъ 19 май насамъ е най-старото, което съществува отъ миналото. (Ржкопѣтскания отъ тѣло) Имамъ смѣлостта да ви заявя, че този родъ народни представители въ скоро време наистина ще се приобщатъ къмъ народното управление, което почива на народното доверие. (Ржкопѣтскания отъ тѣло)

Председателъ Стойчо Мошановъ: Г-да! Моля вашето съгласие да преустановимъ дебатитѣ по бюджетопроекта на Министерството на вътрешнитѣ работи и да преминемъ къмъ две други точки отъ дневния редъ, въ които сѫ поставени законопроекти, които сѫ срочни и по които нѣма записани никакви оратори. Ще ви съобща тѣхното съдържание и следъ това ще поискамъ вашето съгласие да пристъпимъ къмъ разглеждането имъ, като вървимъ, че нѣма да има никакви възражения. Това е точка 6-та: второ четене законопроекта за измѣнение на членове 1 и 2 отъ наредбата-законъ за постѣпване въ Държавната здравна станция (санаториумъ) за учители край с. Лѣджене, Пещерско, и точка 7-ма: първо четене законопроекта за измѣнение на наредбата-законъ за данѣка върху приходитѣ.

Които сѫ съгласни да пристъпимъ сега къмъ разглеждането на тия два законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминваме къмъ точка седма отъ дневния редъ —
ПЪРВО ЧЕТЕНЕ НА ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА-ЗАКОНЪ ЗА ДАНѢКА ВЪРХУ ПРИХОДИТѢ.

Моля г-нѣ секретаря да го прочете.

Зам.-секретаръ Стамо Колчевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за измѣнение на наредбата-законъ за данѣка върху приходитѣ.

Г-да народни представители!

Въ чл. 62 на закона за данѣка върху приходитѣ, въ сила отъ 1 януарий 1936 г., е предвидено, че всѣко лице, което отдава подъ наемъ имоти, е длъжно да подава всѣка година до 31 януарий декларация-сведение въ данѣчното управление по мѣстонахождение на имота, а кѣдето нѣма такава — въ съответната община. Лицата, които презъ течение на годината отдаватъ подъ наемъ имоти, подаватъ тѣзи декларации-сведения въ 30-дневенъ срокъ отъ давашето подъ наемъ.

По така подаденитѣ декларации-сведения данѣчната властъ не извършва никакво облагане — тѣ се отнасятъ въ досиетата на данѣкоплатцитѣ, за да се иматъ предъ видъ при провѣрктѣ.

Съгласно чл. 89 отъ същата наредба-законъ, плащането на данѣка става по два начина: 1. когато наемателитѣ сѫ държавни и общински учреждения, държавни фондове, автономни и обществени учреждения, акционерни и командитно-акционерни дружества, дружества съ ограничена отговорностъ и кооперативни сдружения, при изплащане на наема наемателитѣ сѫ длъжни да задържатъ данѣка и да го внесатъ на бирника; 2. наемодателитѣ, които получатъ наеми отъ други лица, сѫ длъжни да внасятъ данѣка за наемитѣ, получени презъ всѣко изтекло четиримесечие, до 20-то число на следващия месецъ — 20 май, 20 септемврий и 20 януарий. Едновременно съ плащането на данѣка, практиката наложилъ данѣкоплатцитѣ да подаватъ и едно сведение образецъ „Г“, въ което между другитѣ данни посочватъ отъ кои лица сѫ получили наемитѣ, въ какъвъ размѣръ, за какви помѣщения, размѣра на платения данѣкъ и пр.

Като имамъ предвидъ, че въ България има около 84.000 наемодатели, за които е необходимо почти двойно количество декларации-сведения, че същитѣ данѣкоплатции освенъ тѣзи декларации, досега за всѣко четиримесечие подаватъ и казаното сведение образецъ „Г“ съ приблизително същитѣ данни, намирамъ за умѣстно да се съкратятъ задълженията на данѣкоплатцитѣ и да се намали работата на данѣчната администрация и Държавната печатница, безъ да се увреди на правилния вървѣжъ на службата. Затова съ настоящето измѣнение на чл. 62 отъ наредбата-законъ за данѣка върху приходитѣ се цели да се

премахне задължението за ежегодно подаване на декларации. Такива ще подаватъ само лицата, които отдаватъ за първъ пътъ имотъ подъ наемъ. На измѣнението се дава сила отъ 1 януарий 1938 г., защото отъ тогава е прекратено подаването на декларациитѣ. Измѣнението трѣбва да стане сега съ огледъ на настѣпващия срокъ.

Като предлагамъ на просвѣтеното ви внимание настоящия законопроектъ, моля ви, г-да народни представители, да го обсъдите и гласувате.

Гр. София, 21 декемврий 1938 г.

Министъръ на финанситѣ: **Д. Божиловъ**

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за измѣнение на наредбата-законъ за данѣка върху приходитѣ

§ единственъ. Чл. 62, алинеи първа и втора, се измѣнява така:

„Всѣко лице, което отдава подъ наемъ свои или наети имоти, е длъжно, въ 30-дневенъ срокъ отъ първоначалното отдаване на имота подъ наемъ, да подаде декларация, въ която да посочи отдадения подъ наемъ имотъ и да даде всички искани данни. Сѣмната на наемателитѣ, макаръ и съ прекъсване, не се счита за ново отдаване на имота подъ наемъ. Независимо отъ горната декларация, следъ като изтече всѣко календарно четиримесечие и не по-късно отъ 20-то число на следния месецъ, лицето е длъжно да подаде сведение за получения презъ четиримесечието наемъ.

Декларацията и сведението, по образци установени отъ министра на финанситѣ, се подаватъ въ данѣчното управление по нахождение на имота, а кѣдето нѣма такава — на съответния общински кметъ, който ги препраща при описъ на данѣчния началникъ въ 5-дневенъ срокъ.

Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1 януарий 1938 г.“

Председателъ Стойчо Мошановъ: Има думата г-нѣ министъръ на финанситѣ.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-да народни представители! Съ предложения законопроектъ се цели да се узакони едно положение, което фактически съществува. Трѣбва да ви кажа, че освобождаването на 84.000 наемодатели отъ задължението да подаватъ декларации всѣка година само ще ги облекчи, ще имъ спести време и разкарване до данѣчнитѣ управления и общинитѣ — отъ една страна, а отъ друга — ще ги спаси и отъ разпирани за излишни глоби. Това нѣма да се отрази зле нито на контрола, нито на събирането на данѣцитѣ. Щомъ имаме задължението на наемодателя — въ едномесеченъ срокъ отъ първоначалното отдаване на имота подъ наемъ да подаде декларация и всѣки четири месеци да дава сведение за получения наемъ презъ четиримесечието — това гарантира събирането на данѣка веднага, преди да се извърши провѣрката за данѣка върху наема. Съмѣнитъ, че подаването на тия декларации не е съвсемъ излишна работа, но въ 99% отъ случаетъ нѣмаме нужда отъ тѣзи декларации. Има случаи, които тѣзи декларации сѫ забърквали самитѣ данѣчни служители, защото се касае да се справятъ съ единъ картонъ въ досието, и ако този картонъ даденъ служителъ го тури въ друго досие или пропусне да го тури въ досието на данѣкоплатца, последниятъ се разкарва напразно. А съ четиримесечното сведение-декларация пакъ ще се хващатъ тѣзи, които нарушаватъ закона и не деклариратъ промѣнитѣ презъ четиримесечieto. Азъ ви моля да приемете крайниятъ срокъ за подаването на декларации да бѣде 30 дни отъ първоначалното отдаване на имота подъ наемъ. Касае се за едно осигуряване, касае се и за спестяване на време на данѣкоплатцитѣ. Въпросътъ е ясенъ. Отъ това нѣма да пострада службата въ нищо.

Моля да се съгласите законопроектътъ по спешностъ да се гласува и на второ четене. (Ржкопѣтскания отъ тѣсно и центъра)

Председателъ Стойчо Мошановъ: Тѣзи, които приематъ на първо четене законопроекта за измѣнение на наредбата-законъ за данѣка върху приходитѣ така, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Които приематъ да се гласува законопроектътъ, по спешностъ, и на второ четене, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-нѣ секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Зам.-секретаръ Стамо Колчевъ: Г-да народни представители! Това е първиятъ законопроектъ, съ който г-нѣ министъръ на финанситѣ дава доказателство, че отговаря на оная декларация, която той даде, като започва да на-

малява формалноститѣ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Нѣма нужда да говоримъ повече. И азъ се радвамъ, че така бързо той започна да реализира своята декларация. (Чете)

„ЗАКОНЪ

за измѣнение на наредбата-законъ за данѣка върху приходитѣ

Параграфъ единственъ. Чл. 62, алинеи първа и втора, се измѣнява така:

„Всѣко лице, което отдава подъ наемъ свои или наети имоти, е длъжно, въ 30-дневенъ срокъ отъ първоначалното отдаване на имота подъ наемъ, да подаде декларация, въ която да посочи отдадения подъ наемъ имотъ и да даде всички искани данни. Смиѣната на наемателитѣ, макаръ и съ прекъсване, не се счита за ново отдаване имота подъ наемъ. Независимо отъ горната декларация, следъ като изтече всѣко календарно четиримесечие и не по-късно отъ 20-то число на следния месецъ, лицето е длъжно да подаде сведение по получения презъ четиримесечieto наемъ.

Декларацията и сведението, по образци установени отъ министра на финанситѣ, се подаватъ въ данѣчното управление по нахождение на имота, а където нѣма такова — на съответния общински кметъ, който ги препраща при описъ на данѣчния началникъ въ 5-дневенъ срокъ.

Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1 януарий 1938 г.“

Председател Стойчо Мошановъ: Тѣзи, които приематъ заглавието и параграфъ единственъ на законопроекта така, както се прочеде, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристигаваме къмъ шестата точка отъ дневния редъ — **ВТОРО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѣНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЧЛЕНОВЕ 1 И 2 ОТЪ НАРЕДБАТА-ЗАКОНЪ ЗА ПОСТЪПВАНЕ ВЪ ДЪРЖАВНАТА ЗДРАВНА СТАНЦИЯ (САНАТОРИУМЪ) ЗА УЧИТЕЛИ КРАЙ С. ЛЪДЖЕНЕ, ПЕШЕРСКА ОКОЛИЯ.**

Моля докладчика г-нъ Гето Кръстевъ да докладва законопроекта.

Докладчикъ Гето Кръстевъ: Г-да народни представители! Комисията по Министерството на просвѣтата разгледа законопроекта и го представя на вашето внимание въ следния видъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за измѣнение и допълнение на членове 1 и 2 отъ наредбата-законъ за постъпване въ Държавната здравна станция (санаториумъ) за учители край с. Лѣджене, Пешерско, публикувана въ „Държавенъ вестникъ“, бр. 85, отъ 18. IV. 1938 г.

§ 1. Къмъ чл. 1 се прибавя: „както и на чиновницитѣ подъ ведомството на Министерството на народното просвѣщение, а също и пенсионирани и бивши учители и служители подъ ведомството на Министерството на народното просвѣщение, включително и членоветѣ на тѣхнитѣ семейства (мжжъ, жена и деца надъ 15 години).

Забележка. Ако въпрѣки това останатъ свободни легла, Министерството ги допълва въ споразумение съ Главната дирекция на народното здраве, като се предпочитатъ писатели, художници и артисти.“

Комисията направи следнитѣ промѣни:

Въ текста на чл. 1, въ четвъртия редъ, следъ думитѣ: „Министерството на народното просвѣщение“ прибави думитѣ: „писатели, художници и артисти“. Въ забележката заличи въ края думитѣ „писатели, художници и артисти“, и постави думитѣ: „мѣстни жители“.

Председател Стойчо Мошановъ: Ще гласуваме. Тѣзи, които приематъ заглавието на законопроекта и § 1 така, както се докладва, съ измѣнението, направено отъ комисията, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Гето Кръстевъ: (Чете)

§ 2. Къмъ чл. 2 се прибавя: „Пенсиониранитѣ и бивши учители и чиновници подъ ведомството на Министерството

на народното просвѣщение, заболѣли на служба и уволнени поради туберкулоза, се лѣкуватъ, като заплащатъ стойността на храната, а всички останали се лѣкуватъ срещу заплащане на установенитѣ такси, съгласно законитѣ и наредбитѣ на Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве. Беднитѣ се освобождаватъ отъ заплащане.“

Председател Стойчо Мошановъ: Тѣзи, които приематъ § 2 така, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Гето Кръстевъ: (Чете)

„§ 3. Чл. 3 (новъ). Учителитѣ и служителитѣ подъ ведомството на Министерството на народното просвѣщение се лѣкуватъ при максималенъ срокъ 1 година, докато оздравѣятъ клинически или възстановятъ въ значителна степенъ и за по-дълго време своята работоспособностъ, а всички останали се лѣкуватъ при максималенъ срокъ 6 месеца.“

Председател Стойчо Мошановъ: Тѣзи, които приематъ § 3 така, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Гето Кръстевъ: (Чете)

„§ 4. Чл. 4 (новъ). Служебното положение и заплатата на управител-лѣкаря въ Държавната здравна станция (санаториумъ) за учители край с. Лѣджене, Пешерско, се приравняватъ съ тѣя на управител-лѣкаря на санаториума „Фердинандъ I“ край с. Искрецъ, Софийско.“

Председател Стойчо Мошановъ: Тѣзи, които приематъ § 4 така, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Гето Кръстевъ: (Чете)

„§ 5. Чл. 5 (новъ). Шатниятъ персоналъ и семействата му при Държавната здравна станция (санаториумъ) за учители край с. Лѣджене, Пешерско, получаватъ храна, квартира, освѣтление и отопление при условията, предвидени за сѣнитѣ въ санаториуми подъ ведомството на Главната дирекция на народното здраве.“

Председател Стойчо Мошановъ: Тѣзи, които приематъ § 5 така, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Г-да народни представители! Ще приключимъ дневното заседание.

Бюрото, въ съгласие съ правителството, предлага следния дневенъ редъ за утрешното заседание: (Чете)

„1. Докладъ на бюджетарната комисия по бюджетопрокта за разходитѣ по Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве за 1939 б. г.: а) Администрация и полиция — продължение разискванията.

Първо четене на законопроектитѣ:

2. За измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за данѣчни облекчения на данѣкоплатцитѣ къмъ общинитѣ („Държавенъ вестникъ“, бр. 136, отъ 28 юний 1937 г.).

3. За отпускане заемъ въ размѣръ 75.000.000 л. отъ Пощенската спестовна каса на Главната дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

4. За измѣнение на чл. 133 отъ закона за нотариуситѣ и околийскитѣ сѣдии.

Одобрене предложенията:

5. За отпуцане еднократно помощъ на съпругата на покойния художникъ-скулпторъ Кирилъ Шиваровъ.

6. За приемане на държавна служба по ведомството на Министерството на народното просвѣщение чужди поданици.

7. За отпуцане народна пенсия на съпругата на покойния писателъ Йорданъ Йовковъ и на дъщеря му.

8. За приемане завещанието на покойната Райна д-ръ Стефанъ Чернева“.

Тѣзи, които приематъ така предложения дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Закривамъ заседанието.

(Закрито въ 20 ч. 10 м.)

Председател: **СТОЙЧО МОШАНОВЪ**

Подпредседател: **Г. МАРКОВЪ**

Секретари:

{ **МЕТОДИ ЯНЧУЛЕВЪ**
ПЕТЪРЪ КОСТОВЪ

Началникъ на Стенографското отделение: **Д. АНТОНОВЪ**